

DNEVI VARSTVOSLOVJA 2024

ZBORNİK POVZETKOV

Maja Modic, Igor Areh, Benjamin Flander, Tinkara Pavšič Mrevlje, Andrej Sotlar (uredniki)







Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

25. Dnevi varstvoslovja, Portorož, 12. in 13. junij 2024

Zbornik povzetkov

Uredniki

Maja Modic

Igor Areh

Benjamin Flander

Tinkara Pavšič Mrevlje

Andrej Sotlar

Junij 2024

Naslov <i>Title</i>	25. Dnevi varstvoslovja, Portorož, 12. in 13. junij 2024 <i>25th Days of Criminal Justice and Security, Portorož, 12th & 13th of June 2024</i>
Podnaslov <i>Subtitle</i>	Zbornik povzetkov <i>Book of Abstracts</i>
Uredniki <i>Editors</i>	Maja Modic (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) Igor Areh (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) Benjamin Flander (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) Tinkara Pavšič Mrevlje (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) Andrej Sotlar (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Tehnična urednika <i>Technical editors</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba) Barbara Erjavec (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Oblikovanje ovitka <i>Cover designer</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba), prirejeno po idejni oblikovni osnovi Aleksandra Podlogarja (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Grafika na ovitku <i>Cover graphic</i>	Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2017 oblikovalec Aleksander Podlogar (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Konferenca <i>Conference name</i>	25. Dnevi varstvoslovja
Datum konference <i>Conference date</i>	12. in 13. junij 2024
Kraj konference <i>Conference location</i>	Portorož, Slovenija
Programsko-organizacijski odbor <i>Program-organizing committee</i>	Maja Modic, predsednica, Igor Areh, Benjamin Flander, Tinkara Pavšič Mrevlje, Andrej Sotlar, Anja Zahirovič, Barbara Erjavec, Aleksander Podlogar, Violeta Malič, Gregor Bec (vsi Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Založnik <i>Published by</i>	Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija https://press.um.si , zalozba@um.si
Izdajatelj <i>Issued by</i>	Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija https://www.fvv.um.si , fvv@um.si

Izdaja <i>Edition</i>	Prva izdaja
Vrsta publikacije <i>Publication type</i>	E-knjiga
Dostopno na <i>Available at</i>	http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/878
Izdano <i>Published at</i>	Maribor, Slovenija, junij 2024



© Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba
/ *University of Maribor, University Press*

Besedilo / *Text* © avtorji in Modic, Areh, Flander, Pavšič Mrevlje, Sotlar, 2024

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav 4.0 Mednarodna. / *This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 International License.*

Uporabnikom je dovoljeno reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo.

Vsa gradiva tretjih oseb v tej knjigi so objavljena pod licenco Creative Commons, razen če to ni navedeno drugače. Če želite ponovno uporabiti gradivo tretjih oseb, ki ni zajeto v licenci Creative Commons, boste morali pridobiti dovoljenje neposredno od imetnika avtorskih pravic.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Povzetki niso lektorirani. Stališča, izražena v povzetkih, so stališča avtorjev in jih ni mogoče pripisati Univerzi v Mariboru, Fakulteti za varnostne vede ter institucijam, kjer so zaposleni.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

351.78 (082) (0.034.2)

DNEVI varstvoslovja (25 ; 2024 ; Portorož)

25. dnevi varstvoslovja, Portorož, 12. in 13. junij 2024 [Elektronski vir] : zbornik povzetkov / Maja Modic ... [et al.] (uredniki). - 1. izd. - E-knjiga. - Maribor : Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, 2024

Način dostopa (URL) : <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/878>

ISBN 978-961-286-868-0 (brezplačno)

doi: 10.18690/um.fvv.5.2024

COBISS.SI-ID 196516099

ISBN 978-961-286-868-0 (pdf)

DOI <https://doi.org/10.18690/um.fvv.5.2024>

Cena
Price Brezplačni izvod

Odgovorna oseba založnika
For publisher prof. dr. Zdravko Kačič, rektor Univerze v Mariboru

Citiranje
Attribution Modic, M., Areh, I., Flander, B., Pavšič Mrevlje, T. in Sotlar, A. (ur.). (2024). *25. Dnevi varstvoslojja, Portorož, 12. in 13. junij 2024*. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. doi: 10.18690/um.fvv.5.2024



Kazalo

Uvodnik	1
Uredniki	
OKROGLE MIZE	3
Plenarna okrogla miza »Varna uporaba pametnih naprav med starejšimi: projekt e@ser«	5
Okrogla miza »Vloga in izzivi lokalne samouprave za zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih«	7
Okrogla miza »AMOK situacije – kaj vemo o njih in kako smo na njih pripravljeni v Sloveniji«	9
Okrogla miza »Zasebno varovanje v Sloveniji v prihodnje – od strategije k zakonodaji in praksi«	11
Okrogla miza »Izzivi in priložnosti razvoja slovenske policije do leta 2035«	13
Kazensko pravosodje in pravna država: pogovor z okrožnim sodnikom mag. Martinom Jančarjem	15
POVZETKI PRISPEVKOV	17
Tehnika SCAN: neučinkovita pri razlikovanju med resničnimi in izmišljenimi izjavami Igor Areh, Marija Umolac	19
Implementacija pristopov preprečevanja radikalizacije v zaporski izobraževalni sistem v Sloveniji Emanuel Banutai	20
Analiza trendov gibanja varnostnih dogodkov v slovenskem zaporskem sistemu Emanuel Banutai, Gašper Tramte	21
Preprečevanje digitalne diskriminacije pri zelenem in digitalnem prehodu v Družbi 5.0 Igor Bernik	22

Evolucija študijskega programa Informacijska varnost Nina Bernik, Blaž Markelj, Igor Bernik, Simon Vrhovec	23
Začasna omejitev gibanja in obveščanje policije v primeru tatvin v prodajalnah Žiga Božjak, Tomaž Čas	24
Etika in obveščevalna dejavnost Jaroš Britovšek	25
Vrstniško trpinčenje in nadlegovanje otrok z oviranostmi v šolah z inkluzijo Aleš Bučar Ručman, Ajda Šulc	26
Pomembnost posredovanja navzočih ob zaznavi spolnega nasilja na območjih nočnega življenja Tinkara Bulovec, Katja Eman	27
Pregled desetletnega dela Mestnega redarstva Ljubljana: dosežki, razvoj in izzivi v luči prometne in javne varnosti Tinkara Bulovec, Roman Fortuna	28
Multidisciplinarna obravnava pri preprečevanju nasilja nad vrstniki Saša Car	29
Strateški in razvojni pogled na zasebno varstvo v Republiki Sloveniji Tomaž Čas, Žiga Božjak, Franc Pozderec	30
Delo z obsojencem, obsojenim za storitev kaznivega dejanja nasilja v družini, v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje Izidor Derganc, Julija Mejač Leskovšek	31
»One health« in korporativna varnost Miha Dvojmoč, Andrej Sotlar, Branko Lobnikar, Valentina Kubale Dvojmoč, Branko Gabrovec, Mitja Vrdelja	32
Mirnodobne dejavnosti oboroženih sil in vplivi na okolje v Sloveniji Katja Eman, Gorazd Meško, Samar Al Sayegh Petkovšek, Boštjan Pokorny, Metka Petrič, Nataša Viršek Ravbar	33
Zavedanje načel pravičnosti, odgovornosti, transparentnosti in etike (FATE) pri uporabi umetne inteligence za študijske namene Vanja Ida Erčulj, Ajda Šulc	34
Učinkovitost policijske prepovedi približevanja – ugotovitve raziskovalnega projekta V5-2113 (CRP 2021 – Prepoved približevanja) Katja Filipičič, Alojz Sladič, Eva Bertok	35

Preiskava elektronskih naprav in nosilcev elektronskih podatkov: obveznost ali prostovoljnost predložitve kriptiranih ključev?	36
Benjamin Flander	
<i>Geofencing</i> v mobilnosti – storitev ali grožnja	37
Anton Galun, Blaž Markelj	
Kadri v nacionalnovarnostnem sistemu: ponovne razprave o obveznem služenju vojaškega roka	38
Maja Garb	
Spletno ribarjenje: vpliv karakteristik lažnih sporočil na njihovo prepoznavo	39
Matevž Glinšek, Simon Vrhovec	
Ekološka kriminaliteta oboroženih sil – preliminarni rezultati empirične raziskave	40
Silvo Grčar, Andrej Sotlar, Katja Eman	
Primerjava zaznave lastne legitimnosti pri policistih in pravosodnih policistih	41
Rok Hacin, Gorazd Meško	
Sprejemljivost medpartnerskega nasilja in pripravljenost na posredovanje	42
Nika Hober, Vanja Ida Erčulj	
Vpliv lažnih informacij na zagotavljanje kibernetске odpornosti organizacij	43
Sara Horvat, Blaž Markelj	
Nasilje v družini na območju Policijske uprave Murska Sobota	44
Damir Ivančič, Saša Car, Dejan Bagari, Katja Eman	
Informacijska varnost v slovenskem start-up okolju	45
Luka Jelovčan, Anže Mihelič, Kaja Prislan Mihelič	
Praznovanje verskega praznika velikega šmarna na Brezjah kot varnostni izziv	46
Jona Janez Vene, Matjaž Mravlja	
Vpliv prezasedenosti zavodov za prestajanje kazni zapora na zdravje	47
Mateja Karo	
Biometrične preiskave podpisov in rokopisov	48
Dorijan Keržan	
Evropsko forenzično področje 2.0 – iniciativa in akcijski načrt	49
Dorijan Keržan	

Značilnosti in kriminalistični vidiki prostitucije kot oblike trgovine z ljudmi v Sloveniji	50
Monika Klun, Danijela Frangež	
Vpliv dejavnikov tveganja na mladoletniško prestopništvo: Primerjalna analiza urbane in ruralne mladine	51
Iza Kokoravec Povh, Gorazd Meško	
Angleško-slovenske krajšave jezika stroke s področja varstvoslovja	52
Mojca Kompara Lukančič	
Izzivi zagotavljanja kakovosti policijske dejavnosti v Sloveniji – soodvisnost državnih in nedržavnih institucij	53
Branko Lobnikar, Kaja Prislan Mihelič, Maja Modic, Miha Dvojmoč, Teja Primc	
Moralno-etične vsebine pri delu strokovnih delavcev, zaposlenih v zaporih	54
Tanja Madjar	
Pilotni model povratne zanke za pridobivanje informacij o potrebah in pričakovanjih delodajalcev po kompetencah udeležencev izobraževanj na področju varnosti	55
Anže Mihelič, Kaja Prislan Mihelič	
Prepoznavanje in razumevanje stockholmskega sindroma pri preiskovanju kaznivega dejanja nasilja v družini	56
Neža Miklič	
Preventivno delo policije na področju uporabe psihoaktivnih snovi v lokalnem in šolskem okolju – predstavitev projekta	57
Maja Modic, Miha Dvojmoč, Tinkara Pavšič Mrevlje, Boštjan Slak, Andrej Sotlar, Bernarda Tominc	
Odnosi in legitimnost v Zavodu za prestajanje kazni zapora Ig	58
Zala Osterc, Rok Hacin	
Analiza potrebe po vzpostavitvi varne hiše za starejše žrtve nasilja v Pomurju	59
Teja Primc, Branko Lobnikar	
Dvojni umor otrok v Sežani – analiza medijskih objav	60
Eva Puhek	
Subverzivno ogrožanje nacionalne varnosti in ustavne ureditve: problem kazenskopravne neopredeljenosti propagandnih metod s pomembnejšimi nacionalnovarnostnimi implikacijami	61
Jure Puppis	

Zarotniška ideacija: predstavitev ključnih izsledkov večnivojske metaanalize iz ZDA	62
Jure Puppis	
Paradoks zasebnosti pri neinvazivnem prenatalnem testiranju (NIPT)	63
Nejc Rokavec, Simon Vrhovec	
Specifika obravnave zasvojenih v zaporih	64
Helena Skarlovnik Casar, Barbara Ternik	
(Ne)varnost na upravnih enotah v Sloveniji – preliminarne ugotovitve	65
Boštjan Slak, Taja Rednak, Miha Dvojmoč, Bojan Tičar, Vanja Ida Erčulj	
Elementi strategije na področju zasebnega varovanja skozi rezultate raziskave	66
Andrej Sotlar, Miha Dvojmoč, Maja Modic, Bernarda Tominc	
Zasebno varovanje v Sloveniji v prihodnje – končni rezultati raziskave	67
Andrej Sotlar, Miha Dvojmoč, Bernarda Tominc, Maja Modic	
Strategija omejevanja prometnih prekrškov in prometnih nesreč dostavljavcev Wolta	68
Marija Stakhovskaja, Laura Lavrič, Neža Valentinčič, Teja Sajovic	
Problematika v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje	69
Stanislav Strajnar, Katja Gundelj	
Javnomnenjske raziskave o policiji in varnosti v Republiki Sloveniji	70
Staš Svetek, Jernej Švab	
Razvoj modela forenzičnega psihiatričnega sistema za mladoletnike v Sloveniji	71
Vesna Švab, Nuša Crnkovič, Branko Lobnikar	
Pregled organizacije občinskih in medobčinskih varnostnih organov v Republiki Sloveniji	72
Bojan Tičar, Tine Mesarič	
Uporabnost reagentov Indandion in DFO pri izzivanju sledi papirarnih linij	73
Matej Trapečar	
(Ne)vloga zapora pri nameščanju v zavod ali na zdravljenje brez privolitve	74
Urška Tropaenauer, Katja Voh	
Kriptografija danes in jutri: Izzivi kibernetске obrambe	75
Matjaž Trunkelj, Blaž Markelj	

Pregled viktimizacijskih študij po svetu

Natalija Žarn, Gorazd Meško

76



Uvodnik

MAJA MODIC, IGOR AREH, BENJAMIN FLANDER,
TINKARA PAVŠIČ MREVLJE, ANDREJ SOTLAR

Spoštovani bralke in bralci.

Zbornik povzetkov 25. Dnevo varstvoslovja sestavljajo povzetki okroglih miz in prispevkov, ki odražajo aktualno strokovno, znanstveno in raziskovalno delo avtorjev na področju varstvoslovja.

Plenarni del konference smo posvetili predstavitvi ugotovitev raziskovalnega projekta in razpravi o varni uporabi pametnih naprav med starejšimi. Načrtovane so še štiri okrogle mize, ki naslavlajo vlogo in izzive lokalne samouprave za zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih, AMOK situacije, prihodnji razvoj zasebnega varovanja ter izzive in priložnosti razvoja slovenske policije. V posebnem pogovoru z okrožnim sodnikom Martinom Jančarjem bomo naslovili aktualno problematiko kazenskega pravosodja. Na večernem pogovoru se nam bo pridružil Srečko Šestan, poveljnik Civilne zaščite Republike Slovenije in dolgoletni najprepoznavnejši obraz področja zaščite in reševanja.

Glavni poudarki letošnjih prispevkov se vežejo na teme s področja informacijske varnosti, državnega, zasebnega in lokalnega vidika zagotavljanja notranje varnosti, proučevanja in preprečevanja različnih oblik nasilja, preiskovanja kaznivih dejanj, kriminologije, penologije in drugih aktualnih varnostnih izzivov sodobne družbe.

Na Dnevih varstvoslovja tudi tokrat gostimo Dan detektivske dejavnosti v organizaciji Detektivske zbornice Republike Slovenije, ki letos obeležuje 30-letnico svojega delovanja.

V uredniškem odboru se zahvaljujemo vsem udeležencem konference, ki s svojimi prispevki in sodelovanjem soustvarjate Dneve varstvoslovja. Veselimo se ponovnega srečanja z vami – 12. in 13. junija 2024 v Portorožu.



Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

OKROGLE MIZE



Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede





Plenarna okrogla miza »Varna uporaba pametnih naprav med starejšimi: projekt e@ser«

SIMON VRHOVEC
moderator

JASMINA MEŠIČ, ANA PLEŠKO, VLADISLAV RAJKOVIČ,
TAMARA ŠTEMBERGER KOLNIK, BOŠTJAN ŽVANUT
razpravljalci

Izhodišča. Prebivalstvo se tako v Sloveniji kot tudi v Evropi postopoma stara. Nove tehnologije lahko podpirajo dobro počutje in obogatijo vsakdanje življenje starejših odraslih. Pametne naprave in sistemi, kot so nosljivi in mobilni medicinski pripomočki, tehnologija v okolju podprtega življenja itd., so na vrhu nastajajočih tehnologij. Uporaba takšnih naprav neizogibno povzroči večjo vključenost starejših odraslih v kibernetški prostor, saj so pametne naprave običajno povezane z računom v oblaku, mobilno aplikacijo ali obojim. Toda omejeno znanje in strah za kibernetško varnost lahko ovirata sprejetje pametnih naprav med starejšimi odraslimi. V projektu e@ser želimo zagotoviti celovito strategijo za preprečevanje kibernetške kriminalitete, povezane z uporabo pametnih naprav med starejšimi odraslimi, ki bo temeljila na kibernetkovarnostnem usposabljanju in izobraževanju. S tem želimo omogočiti starejšim odraslim učenje varne rabe pametnih naprav s poudarkom na prilagodljivosti različnim potrebam posameznikov. Na okrogli mizi se bomo najprej dotaknili vprašanj, povezanih z grožnjami in kibernetško kriminaliteto, ki pretijo starejšim odraslim zaradi uporabe pametnih naprav. V nadaljevanju se bomo osredotočili na dejavnike sprejemanja in usvajanja pametnih naprav, povezanih s

kibernetsko kriminaliteto, kot tudi na motivacijo negovalcev starejših odraslih za sodelovanje pri učenju varne uporabe pametnih naprav. S tem bomo predstavili temelje, na katerih bo oblikovana nova strategija preprečevanja kibernetске kriminalitete, povezana z uporabo pametnih naprav med starejšimi odraslimi, ki bo vključevala tudi pristop za pametno prilagajanje kibernetkovarnostnega usposabljanja značilnostim posameznikov.

Ključne besede: starejši odrasli, pametne naprave, izobraževanje, sprejemanje, kibernetška kriminaliteta, kibernetška in informacijska varnost

O razpravljalcih:

Simon Vrhovec

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

Jasmina Mešič

SI-CERT, Ljubljana, Slovenija

Ana Pleško

Simbioza Genesis, socialno podjetje, Ljubljana, Slovenija

Vladislav Rajkovič

Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede, Kranj, Slovenija

Tamara Štemberger Kolnik

Fakulteta za zdravstvene vede, Celje, Slovenija

Boštjan Žvanut

Univerza na Primorskem, Fakulteta za vede o zdravju, Izola, Slovenija

Prispevek je nastal v okviru Temeljnega raziskovalnega projekta e@ser | Varna uporaba pametnih naprav med starejšimi: Nasproti na izobraževanju temelječi prevenciji kibernetске kriminalitete (J5-3111), ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.



Okrogla miza »Vloga in izzivi lokalne samouprave za zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih«

BRANKO LOBNIKAR
moderator

ROMAN FORTUNA, ROMAN LAVTAR, MIHA MOHOR, TOMISLAV OMEJEC,
MILOŠ SENČUR, BOJAN TIČAR
razpravljavci

Izhodišča. Na okrogli mizi bodo udeleženci razpravljali o varnostnih potrebah lokalnih skupnosti in vlogi lokalne samouprave na tem področju. Poudarek bo na vrzelih, ki jih pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni puščajo državne institucije, ter kako lahko te vrzeli zapolnijo institucije lokalne samouprave. Razpravljavci se bodo osredotočili na delovanje redarskih služb kot pomembnega dela nacionalnovarnostnega sistema in družine institucij pluralne policijske dejavnosti. Izhajajoč iz varnostnih potreb lokalne samouprave, bodo razpravljali o potrebah po materialni in kadrovski podpori redarstvom, vključno z opremo, izboljšanjem delovnih pogojev ter optimizacijo delovnih procesov. Udeleženci razprave bodo naslovili vprašanja, kot so nedorečenost zakonov, ki urejajo delovanje redarstev, pomanjkanje jasnih navodil za izvajanje njihovih nalog in možnost razširitve pooblastil redarstev. Izpostavljeno bo sodelovanje med policijo, redarstvom, zasebnim varovanjem, detektivi ter službami zaščite in reševanja ter potreba po jasnejših protokolih sodelovanja. Naslovili bodo možnosti za izboljšanje varnosti redarjev preko tehnoloških rešitev, kot so nosljive kamere za redarje, ki bi povečale pravno varnost in zmanjšale možnosti zlorab. Okrogla miza bo tako naslovila vprašanja sodelovanja med lokalnimi in državnimi subjekti za zagotavljanje varnosti

ter potrebo po modernizaciji redarskih služb z vidika elementov uspešnosti, učinkovitosti in kakovosti, da bi sledile sodobnim varnostnim trendom, kot so projekti zagotavljanja varnosti v pametnih skupnostih.

Ključne besede: lokalna samouprava, varnost, redarstva, pluralna policijska dejavnost, kakovost, sodelovanje

O razpravljavcih:

Branko Lobnikar

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

Roman Fortuna

Mestna občina Ljubljana, Mestno redarstvo, Ljubljana, Slovenija

Roman Lavtar

Ministrstvo za javno upravo, Služba za lokalno samoupravo, Ljubljana, Slovenija

Miha Mohor

Skupnost občin Slovenije, Maribor, Slovenija

Tomislav Omejec

Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Policijska uprava Ljubljana, Slovenija

Miloš Senčur

Združenje mestnih občin Slovenije, Koper, Slovenija

Bojan Tičar

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija



Okrogla miza »AMOK situacije – kaj vemo o njih in kako smo na njih pripravljeni v Sloveniji«

ANDREJ SOTLAR
moderator

IGOR AREH, VLADIMIR ILIĆ, SREČKO FELIX KROPE, GREGOR VIDRIH
razpravljavci

Izhodišča. Pojem AMOK izvira iz malajščine in ga lahko prevedemo kot »norost z neobvladljivo jezo«, v praksi pa lahko predstavlja celo paleto varnostno zelo kočljivih situacij, v katerih se znajdejo nič hudega sluteči prebivalci, od strelskih pohodov do napadov s hladnim orožjem in podobno. Javnost še posebej pretresejo situacije, v katerih so žrtve otroci. Takšnih primerov je predvsem v Združenih državah Amerike veliko, saj se tamkajšnje šole pogosto srečujejo s strelskimi pohodi učencev oz. dijakov. V Evropi so za enkrat podobni dogodki redkejši, prav zato pa so ljudje ob dogodkih še bolj presunjeni, kot na primer v primerih streljanja na osnovni šoli v Beogradu in na univerzi v Pragi leta 2023, ki sta terjala 10 oz. 14 smrtnih žrtev. Toda na AMOK situacije ni imuna nobena družba, zato bodo razpravljavci na okrogli mizi poleg predstavitve značilnosti teh situacij in njihovih protagonistov, spregovorili o pripravljenosti Slovenije na takšne dogodke, pri tem pa se bodo dotaknili različnih vidikov od psihološkega, sociološkega, policijsko-varnostnega, zdravstvenega ipd. Cilj okrogle mize je namreč skozi strokovno in preudarno razpravo pojasniti, kateri so nujni ukrepi, ki jih je treba zagotoviti v primeru AMOK situacije, kakšno naj bo ravnanje posameznikov in kakšno sodelovanje organizacij za zagotavljanje varnosti in pomoči.

Ključne besede: AMOK situacija, policija, nujna medicinska pomoč, psihološki vidik, šole

O razpravljavcih:

Andrej Sotlar

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

Igor Areh

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

Vladimir Ilić

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, Generalna policijska uprava, Ljubljana, Slovenija

Srečko Felix Krobe

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

Gregor Vidrih

Zdravstveni dom dr. Franca Ambrožiča Postojna, Postojna, Slovenija



Okrogla miza »Zasebno varovanje v Sloveniji v prihodnje – od strategije k zakonodaji in praksi«

ANDREJ SOTLAR
moderator

MIHA DVOJMOČ, ALJA JANČAR, DUŠAN JOSEVSKI, GABER KRISTAN,
ROMAN LAZAR,

BRANKO SLAK
razpravljavci

Izhodišča. Na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru v letih 2022–2024 poteka Ciljni raziskovalni projekt Ustreznost in nadaljnji razvoj systemske ureditve zasebnega varovanja in področnega strokovnega interesnega združevanja v Republiki Sloveniji (V5-2285), ki ga sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) in Ministrstvo za notranje zadeve RS (MNZ RS). Projekt prehaja v zaključno fazo, kjer je že mogoče izluščiti glavne ugotovitve, ki se nanašajo tako na strateška vprašanja – ključno je, kakšno naj bo zasebno varovanje v Sloveniji čez deset, petnajst let – kot tudi na vprašanja sprememb obstoječega normativno-pravnega okvirja delovanja zasebnega varovanja v hitro spreminjajočih se varnostnih, gospodarskih in družbenih razmerah. Država je namreč z zakonodajo dolžna odgovoriti na trenutne in prihodnje potrebe družbe po varovanju in hkrati povedati, v kolikšni meri ter na kakšen način jih bo lahko zadovoljevalo zasebno varovanje. Preliminarni rezultati CRP se že uporabljajo pri delu medresorske Delovne skupine za pripravo strategije na področju zasebnega varovanja, končni rezultati pa bodo v pomoč tako snovalcem

strategije kot pripravljavcem zakonskih sprememb na področju zasebnega varovanja. Okrogla miza bo nasloвила tako nekatere strateške kot prakseološke vidike vloge zasebnega varovanja v slovenski družbi, pri čemer se bodo razpravljavci dotaknili tudi ključnih rezultatov CRP.

Ključne besede: zasebno varovanje, razvoj, rezultati, zakonske spremembe, CRP

O razpravljavcih:

Andrej Sotlar

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

Miha Dvojmoč

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

Alja Jančar

Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve, Ljubljana, Slovenija

Dušan Josevski

Ministrstvo za notranje zadeve, Ljubljana, Slovenija

Gaber Kristan

DARS d. d., Ljubljana, Slovenija

Roman Lazar

Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, Generalna policijska uprava, Ljubljana, Slovenija

Branko Slak

Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, Ljubljana, Slovenija

Prispevek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta Ustreznost in nadaljnji razvoj sistemske ureditve zasebnega varovanja in področnega strokovnega interesnega združevanja v Republiki Sloveniji (V5-2285), ki ga sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za notranje zadeve RS.



Okrogla miza »Izzivi in priložnosti razvoja slovenske policije do leta 2035«

MAJA MODIČ
moderator

DARIJO LEVAČIĆ, SENAD JUŠIĆ, BEĆIR KEČANOVIĆ, BRANKO LOBNIKAR
razpravljavci

Izhodišča. Naslednje leto se izteče Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 – »Kakovostna policija za varno Slovenijo« (Uradni list RS, št. 75/15), v Ministrstvu za notranje zadeve Republike Slovenije in Policiji pa se že oblikuje predlog nove Resolucije o dolgoročnem razvojnem programu policije v obdobju 2026–2035. Obstoječa resolucija, ki je realizirana v dveh tretjinah, je dobra podlaga tudi za pripravo nove, saj je kot politični in strokovni dokument predstavljala pravno podlago za kadrovske in materialne tehnične okrepitve policije, med drugim tudi za nakup treh helikopterjev. Nova resolucija mora biti ambiciozna, vendar mora temeljiti na realnih in optimalno zastavljenih ciljih, na podlagi katerih bo policija povečala odpornost in zagotovila dolgoročno vzdržnost sistema. Obenem mora biti finančno vzdržna z upoštevanjem »cost-benefit« pristopa. Izzivi in priložnosti nadaljnjega razvoja slovenske policije v fokus postavljajo naslednje: osredotočenost na policista; poudarek kadrovskemu vidiku in kariernemu sistemu, ki mora biti oblikovan tako, da bo v policijo privabil mlade kadre; modernizacijo izobraževalnega procesa s ciljem, da Policijska akademija postane center odličnosti; izboljšanje vodenja, tudi s prenosom tujih praks (kot je npr. sistem usposabljanja vodilnih kadrov NATO); vključevanje sodobnih metod policijskega dela ter prevetritev organizacijske strukture preiskovalnih enot in policijskega dela v

skupnosti; nadaljnji razvoj policijske diplomacije z atašeji in zagotovitev kadrovskih resursov za delo v okviru Interpola in Europol; nadaljnji razvoj informacijsko-telekomunikacijskih sistemov in sodobnih orodij za delo policije, vključno s produkti umetne inteligence. Na področju boja s kriminaliteto je pomemben nadaljnji razvoj kriminalistične obveščevalne dejavnosti, nova resolucija pa mora upoštevati tudi cilje Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2024–2028.

Ključne besede: policija, strateški cilji, dolgoročni razvojni program, Slovenija

O razpravljavcih:

Maja Modic

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

Darijo Levačič

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija

Senad Jušič

Generalna policijska uprava, Ljubljana, Slovenija

Bečir Kečanović

Inštitut za razvoj vključujoče družbe, Ljubljana, Slovenija

Branko Lobnikar

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija



Kazensko pravosodje in pravna država: pogovor z okrožnim sodnikom mag. Martinom Jančarjem

BENJAMIN FLANDER
moderator

Izhodišča. Mag. Martin Jančar je karierno pot začel kot policist. Po končani kadetski šoli je služboval v nekdanji milici. Kot pomočnik komandirja mejne milice je sodeloval v vojni za Slovenijo. Po zaključenem dodiplomskem in magistrskem študiju na mariborski ter ljubljanski pravni fakulteti je bil pripravnik na Višjem sodišču v Mariboru. Do izvolitve v sodniško funkcijo je bil državni podsekretar na notranjem ministrstvu. Šest let je sodil na Okrožnem sodišču v Celju, od leta 2013 dalje pa na Okrožnem sodišču v Ljubljani. Kot sodnik posameznik ali predsedujoči sodnemu senatu je sodeloval v nekaterih medijsko odmevnih kazenskih primerih (Tekáčvo, Radan, Strojepiska in še bi lahko naštevali). Konec lanskega leta je bil dodeljen Sodnemu svetu Republike Slovenije. Mag. Jančar je tudi asistent na Katedri za teorijo in zgodovino prava na Evropski pravni fakulteti Nove univerze, zunanji sodelavec Znanstveno-raziskovalnega središča Koper in kolumnist portala IUS-INFO. Kot član slovenske projektne skupine je sodeloval pri nedavno zaključenem mednarodnem raziskovalnem projektu INNOCENT o krepitvi temeljnih pravic in procesnih jamstev pri uporabi elektronskih dokazov v kazenskem postopku. Gost in moderator se bosta pogovarjala o temeljnih vprašanjih in aktualni problematiki kazenskega pravosodja. Gost bo odgovarjal tudi na vprašanja poslušalcev.

Pogovor organizira Katedra za pravo Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v sodelovanju s Central European Professors' Network.



Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

POVZETKI



Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede



Tehnika SCAN: neučinkovita pri razlikovanju med resničnimi in izmišljenimi izjavami

IGOR AREH, Marija UMOLAC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
marija.umolac@gmail.com, igor.arih@um.si

V raziskavi je preverjena učinkovitost tehnike Znanstvena analiza vsebine (ang. Scientific Content Analysis Technique – SCAN) pri razlikovanju med resničnimi in lažnimi izjavami, povezanimi z negativnimi izkušnjami. Tehniko so uporabili usposobljeni, neodvisno delujoči in slepi ocenjevalci, ki so na podlagi enajstih meril SCAN ocenili 151 resničnih in 156 izmišljenih izjav. Skladnost med ocenjevalci je bila nizka, le pri dveh merilih SCAN je bilo ujemanje med ocenjevalci visoko. Dve merili SCAN (»Čas« in »Sprememba govora«) sta imeli statistično pomembno napovedno vrednost pri določanju resničnosti izjav, vendar je njuna zanesljivost vprašljiva zaradi nizke skladnosti med ocenjevalci. Iskrene osebe so bile pravilno uvrščene v skupino resničnih izjav v 71 % primerov, kar je verjetno posledica pristranskosti, imenovane učinek resničnosti (težimo k temu, da druge vidimo kot iskrene). Lažnivci so bili pravilno uvrščeni v skupino lažnih izjav v 58 % primerov, kar je blizu ugibanju (50 %). Rezultati raziskave, ki predstavlja eno najbolj robustnih preizkušenj tehnike SCAN, kažejo, da je tehnika neučinkovita. Z njo o laži le ugibamo, pri čemer je ugibanje pod vplivom podatkov, s katerimi smo seznanjeni. Rezultati raziskave so skladni z rezultatom drugih znanstvenih raziskav o SCAN, zato se avtorja pridružujeta mednarodnemu pozivu, da se zaradi nevarnosti povzročanja škode tehnika preneha uporabljati.

Ključne besede: ugotavljanje laži, SCAN, negativne izkušnje, skladnost med ocenjevalci, točnost.

Institut neprištevnosti z vidika sodne prakse in stališč ljudi

EMANUEL BANUTAI

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Ljubljana, Slovenija
emanuel.banutai@gov.si

Slovenija je relativno varna država. Po podatkih Global Peace Index (GPI) se Slovenija sicer uvršča med deset najvarnejših držav na svetu. Toda kljub številnim dejavnikom, ki vplivajo na (pozitiven) občutek varnosti, se lahko v primeru izrednega dogodka večjih razsežnosti v slovenskem prostoru ta občutek hitro spremeni. K temu botrujejo tudi vse pogostejši varnostni incidenti v naši neposredni bližini. Fenomen radikalizacije je v tem kontekstu zelo dobro poznan. In čeprav se ta problematika na srečo (še) ni prenesla v naše okolje, je treba ohraniti proaktiven preventivni pristop ključnih nacionalnih deležnikov na tem področju. Čas je (za enkrat) še zaveznik Slovenije, zato se je treba v tem času čim bolj pripraviti na vse možne scenarije ter postaviti sistemske temelje odzivanja. Uprava za izvrševanje kazenskih sankcij pri tem ni nobena izjema. Prispevek v primerjalno-analitičnem pristopu predstavi ključne izzive implementacije rezultatov projekta HOPE v slovenski zaporski izobraževalni sistem. Končni rezultat projekta, ki sicer iz celostnega vidika naslavlja procese radikalizacije, deradikalizacije, opuščanja in odmikanja, kakor tudi preprečevanja in boja zoper nasilni ekstremizem v zaporskem in probacijskem okolju (ter širšem kontekstu civilne družbe), so spletni produkti za strokovnjake na področju kazenskega pravosodja (in širše), ki jih opcijsko v smislu kombiniranega učenja lahko nadgrajuje še usposabljanje v živo.

Ključne besede: radikalizacija, nasilni ekstremizem, deradikalizacija, odmikanje, preprečevanje, zapori, izobraževanje, usposabljanje, sodelovanje

Analiza trendov gibanja varnostnih dogodkov v slovenskem zaporskem sistemu

EMANUEL BANUTAI, GAŠPER TRAMTE

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Ljubljana, Slovenija
emanuel.banutai@gov.si, gasper.tramte@gov.si

Kot izhaja iz vizije in osnovnega poslanstva Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij, stremi slovenski zaporski sistem k učinkovitemu izvajanju prostostnih kazenskih sankcij in pripora. Odličnost javnega zaporskega sistema se meri tudi skozi prizmo vidika varnosti za družbo, zaposlene in zaprte, ob hkratnem zagotavljanju možnosti reintegracije oseb v družbo. Ob tem ne gre zanemariti številnih izzivov, s katerimi se ti sistemi soočajo v zadnjih letih, v prvi vrsti sta to prezasedenost in kadrovska podhranjenost, pred tem pa še globalna izkušnja z epidemijo covid-19. Prispevek v prvem delu analizira trende gibanja izrednih dogodkov v zavodih za prestajanje kazni zapore in prevzgojnem domu v zadnjih letih, v nadaljevanju pa v luči navedenih izzivov išče korelacije med posameznimi spremenljivkami. Splošna ugotovitev je, da kljub vsem sprejetim ukrepom število varnostnih dogodkov glede na število zaprtih oseb počasi, a vztrajno narašča. V zaključnem delu avtorja na podlagi ugotovitev analize in upoštevanje ključne strateške dokumente in uveljavljene mednarodne standarde ponudita tudi nekatera razmišljanja za prihodnje izzive na tem področju.

Ključne besede: izredni dogodki, varnost, zapor, covid-19, kazenske sankcije, prezasedenost, kadri

Preprečevanje digitalne diskriminacije pri zelenem in digitalnem prehodu v Družbi 5.0

IGOR BERNIK

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
igor.bernik@um.si

Prehod v Družbo 5.0 prinaša izzive digitalizacije storitve s ciljem zmanjševanja ogljičnega odtisa in večanja interakcije med posameznikom in okolico. Ker so pristopi k digitaliziranim storitvam različni zaradi možnosti in želja posameznikov, moramo poskrbeti za izvedbo digitaliziranih storitev, ki ne izpuščajo nobenih izmed skupin prebivalstva (npr. otroci, starostniki). Družba mora omogočati enakopravno obravnavo vseh in zagotoviti izvajanje storitev na transparenten, varen in nediskriminatoren način. Prispevek prikazuje glavne elemente za preprečevanje digitalne diskriminacije pri omenjenem prehodu skozi vidike vključevanja, usposabljanja, odgovorne rabe podatkov, zagotavljanja infrastrukture, etičnosti in drugih elementov. Za trajen, zelen in digitalni prehod je torej ključno, da se digitalna diskriminacija prepozna kot izziv, ki zahteva celovit pristop. Vključuje razvoj politik, ki so usmerjene v zagotavljanje enakih možnosti, krepitev digitalnih kompetenc v vseh segmentih družbe in zagotavljanje, da se tehnološki napredek odvija na etičen in trajnostni način. Objava

Ključne besede: digitalni prehod, Družba 5.0, diskriminacija, preprečevanje, etičnost

Prispevek je nastal v okviru projekta Zelen in odporen prehod za varno in uspešno družbo. Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije in Evropska unija – NextGenerationEU.

Evolucija študijskega programa Informacijska varnost

NINA BERNIK, BLAŽ MARKELJ, IGOR BERNIK, SIMON VRHOVEC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
nina.bernik@student.um.si, blaz.markelj@um.si, igor.bernik@um.si, simon.vrhovec@um.si

Področje kibernetike in informacijske varnosti se hitro razvija zaradi spreminjajočih se kibernetičnih groženj in hitrega razvoja tehnologije. Za gospodarstvo je zato ključnega pomena, da na trg delovne sile prihaja kader z aktualnimi kompetencami. Na UM FVV izvajamo študijski program na področju kibernetike in informacijske varnosti z najdaljšo tradicijo v Sloveniji. V okviru neprestanega izboljševanja in projekta Zelen in odporen prehod za varno in uspešno družbo smo pomembno spremenili študijski program Informacijska varnost, da sledi najnovejšim trendom razvoja področja ter potrebam na trgu delovne sile. Študijski program je sedaj uvrščen na seznam programov na področju kibernetike varnosti ENISA CyberHEAD in ciljno izobražuje študente za tri ključne vloge strokovnjakov po Evropskem kompetenčnem okviru za področje kibernetike varnosti, in sicer (1) specialist za obveščevalno dejavnost o kibernetičnih grožnjah, (2) strokovnjak za kibernetično pravo, politike in skladnost ter (3) vodje informacijske varnosti (CISO). V okviru prispevka bomo predstavili ključne spremembe študijskega programa, kako z njimi zadovoljujemo potrebo po kadru na trgu dela, ter podali smernice za izboljšave študijskega programa v prihodnje.

Ključne besede: študijski program, razvoj, zeleni prehod, kibernetična varnost, informacijska varnost

Prispevek je nastal v okviru projekta Zelen in odporen prehod za varno in uspešno družbo. Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije in Evropska unija – NextGenerationEU.

Začasna omejitev gibanja in obveščanje policije v primeru tatvin v prodajalnah

ŽIGA BOŽJAK, TOMAŽ ČAS

Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje, Ljubljana, Slovenija
ziga.bozjak@gmail.com, tina.cas@siol.net

Varovanje ljudi in premoženja v prodajalnah je eno izmed najzahtevnejših opravil varnostnikov, ki zajema tako preventivni del (z obhodi, fizično prisotnostjo itd.) kot tudi ukrepanje v primeru kršitev reda, javnega reda, ogrožanja ljudi in premoženja ter ne nazadnje tudi v primeru kaznivih dejanj. Najpogosteje se varnostniki v prodajalnah srečujejo s tatvinami, predvsem manjše vrednosti, za katere se storilec preganja na predlog oškodovanca. Pri obravnavanju oseb, ki jih je varnostnik zalotil v okoliščinah, ki kažejo na storitev takšnega kaznivega dejanja, se pojavljata dve vprašanji. Kako je urejena začasna omejitev gibanja osebe, ki je potrebna, da varnostnik opravi svoje naloge? Ali je potrebno obveščanje policije v primeru, če se poslovodja prodajalne ne odloči za pregon storilca kaznivega dejanja tatvine v manjši vrednosti? V prispevku je opravljen pregled zakonske ureditve začasne omejitve gibanja, ki določa, da je osebam v policijskem postopku začasno omejeno gibanje, če se dejansko ne more svobodno gibati zaradi izvedbe določenega policijskega pooblastila ali drugega uradnega dejanja in sme trajati le nujno potreben čas za izvedbo le-tega. Takšno ureditev bi bilo smiselno uporabiti tudi na področju zasebnega varovanja. Poleg tega je opravljen tudi kritični pogled na obveščanje policije v primeru, da ni podanega predloga oškodovanca za pregon storilca kaznivega dejanja.

Ključne besede: zasebno varovanje, varnostnik, prodajalne, tatvina, ukrepi varnostnika

Etika in obveščevalna dejavnost

JAROŠ BRITOVŠEK

Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija
jaros.britovsek@mors.si

Na prvi pogled se zdi, da pojma etika in obveščevalna dejavnost nimata veliko skupnega; mnogi bi celo trdili, da gre za oksimoron ali paradoks. Ta vtis dodatno krepijo zgodovinski primeri obveščevalnih dejavnosti, ki bi jih lahko brez pomislekov označili za sporne in neetične. Med takšne primere spadajo vdori v zasebnost, vohunjenje, množično zbiranje podatkov, manipulacija in zavajanje, pa tudi mučenja in umori. Obveščevalna dejavnost, ki večinoma poteka v tajnosti, pogosto vzbudi zaskrbljenost in spodbuja domišljijo javnosti. V konkurenčnem okolju, kjer je varovanje podatkov, virov in metod dela ključno za ohranjanje prednosti pred nasprotnikom, je tajnost izjemnega pomena. Vendar pa lahko tajnost prav tako služi kot priročna krinka za zlorabe. Kljub pogostim kritikam obveščevalna dejavnost ostaja ena ključnih funkcij države. To pa ne izključuje možnosti za vzpostavitev ustreznih etičnih okvirov, ki omogočajo njeno kritično ocenjevanje in nadzor. V našem prispevku bomo raziskali nekatere osnovne teoretične pristope in rešitve do etičnih dilem, ki se pogosto pojavljajo v liberalnih demokracijah, in poskusili predstaviti, kako lahko te pristope integriramo v prakso obveščevalne dejavnosti, s ciljem vzpostavitve večje preglednosti in odgovornosti.

Ključne besede: etika, obveščevalna dejavnost, zasebnost, škoda, upravičenost

Vrstniško trpinčenje in nadlegovanje otrok z oviranostmi v šolah z inkluzijo

ALEŠ BUČAR RUČMAN, AJDA ŠULC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

ales.bucar@um.si, ajda.sulc@um.si

Nasilje v šolah odlikava družben odnos do določenih marginaliziranih in stigmatiziranih skupin. Raziskave kažejo, da so otroci z oviranostjo pogosteje izpostavljeni viktimizaciji vrstnikov kot njihovi vrstniki brez oviranosti. V prispevku pokažemo rezultate raziskave, ki smo jo izvedli leta 2022. Z raziskavo smo želeli ugotoviti, kakšni so v šolah odnosi med otroki in mladostniki z oviranostmi in vrstniki brez oviranosti, s fokusom na odkrivanju različnih oblik nasilja nad njimi, kot tudi odnosi učiteljev, svetovalnih delavcev in vodstev šol do njih. V ta namen smo izvedli individualne polstrukturirane intervjuje s 13 mladostniki z oviranostjo, starimi med 15 let in 22 let, vsi pa so bili med šolanjem v celoti ali vsaj del izobraževanja vključeni v redne izobraževalne programe (šolanje z inkluzijo). Ugotovitve kažejo, da so odnosi vrstnikov do mladostnikov z oviranostmi v glavnem dobri, a se ti hkrati srečujejo tudi s primeri psihičnega, fizičnega in kibernetkega nadlegovanja in trpinčenja s strani vrstnikov. Ti so lahko kratkotrajni, lahko pa so nasilju podvrženi več mesecev ali let. Storilci so najpogosteje skupine vrstnikov, ki jih žrtve poznajo – iz istega razreda ali šole. V nekaterih primerih so žrtvini prijatelji ali učitelji ukrepali in nasilje zaustavili, v drugih pa se niso odzivali.

Ključne besede: nadlegovanje, trpinčenje, šole, oviranost, invalidnost

Pomembnost posredovanja navzočih ob zaznavi spolnega nasilja na območjih nočnega življenja

TINKARA BULOVEC,¹ KATJA EMAN²

¹ Mestna občina Ljubljana, Mestno redarstvo, Ljubljana, Slovenija
tinkara.bulovec@ljubljana.si

² Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
katja.eman@um.si

Urbana območja so znana po obsežnem in raznolikem nočnem življenju, ki ne predstavlja zgolj zabave in sprostitve, temveč zaradi specifik območij nočnega življenja tudi tveganje za pojav spolnega nasilja. Pri tovrstnih incidentih je ključno posredovanje navzočih, kar lahko prepreči stopnjevanje viktimizacije. Navzoči opazovalci se lahko vključijo v primarno, sekundarno ali terciarno preventivo, čemur lahko dodamo tudi neposreden odziv na incident spolnega nasilja. Dejavnike, ki vplivajo na posredovanje navzočih, delimo na individualne (npr. starost, spol, odnos do stereotipov, predhodno viktimizacijo in strah), situacijske (npr. prisotnost drugih, odnos do žrtve/storilca in resnost dejanja) in kontekstualne (npr. družbene norme in odziv na spolno nasilje). Navedenemu lahko dodamo specifične urbane okolij, ki se kažejo v heterogenosti in številčnosti prebivalcev, šibkejših družbenih vezeh in medsebojnem nepoznavanju, kar prav tako negativno vpliva na odziv navzočih. Problematiko spolnega nasilja, negativne posledice za žrtev in pomembnost odziva navzočih je treba nasloviti z izobraževanjem, ozaveščanjem in usposabljanjem vseh navzočih na območjih nočnega življenja. Priložnost za izboljšanje odziva navzočih je v bolj aktivnem vključevanju skupnosti v preventivo in opolnomočenju obiskovalcev nočnega življenja z znanjem za soočenje s spolnim nasiljem. Izrednega pomena je dosledno upoštevanje alkoholnih politik, saj alkoholiziranost pomembno prispeva k odzivu navzočih na incident spolnega nasilja.

Ključne besede: spolno nasilje, nočno življenje, posredovanje navzočih, preventiva, urbano okolje

Pregled desetletnega dela Mestnega redarstva Ljubljana: dosežki, razvoj in izzivi v luči prometne in javne varnosti

TINKARA BULOVEC, ROMAN FORTUNA

Mestna občina Ljubljana, Mestno redarstvo, Ljubljana, Slovenija
tinkara.bulovec@ljubljana.si, roman.fortuna@ljubljana.si

V prispevku predstavljamo pregled desetletnega dela Mestnega redarstva Ljubljana Mestne občine Ljubljana, iz katerega izhaja prispevek k prometni in javni varnosti v glavnem mestu. Skladno s sloganom »varnost–promet–skupnost« je Mestno redarstvo Ljubljana primarno represivno naravo dela nadgradilo z izvajanjem preventivnih ukrepov in sodelovanjem s skupnostjo in partnerskimi subjekti, kar se ne nazadnje odraža v 234-% porastu prejete elektronske pošte v zadnjem desetletju. V analiziranem obdobju je bilo izvedenih 938.222 ukrepov, preventivnim dejavnostim pa je bilo namenjenih 48.799 ur. Na področju varnosti cestnega prometa in varstva cest je bilo izvedenih 75,7 % ukrepov. Poudarek je bil na umirjanju hitrosti, nadzoru mirujočega prometa in urejanju ter zagotavljanju pretočnosti prometa. Pomemben vpliv na stanje prometne varnosti je bil dosežen s sodelovanjem v preventivnih akcijah in z ozaveščanjem. Ukrepi na področju javnega reda in miru, zaščite živali ter zapuščenih vozil sicer niso tako številčni, ampak naslavljanje omenjenih problematik pomembno vpliva na kakovost življenja in občutek varnosti. Varnostna situacija in tveganja se v zadnjem času spreminjajo, kar terja odziv in prilagoditev delovanja mestnega redarstva. Dosežen napredek na področju delovnega procesa in opreme ne zadošča trenutnim potrebam. Mesto bi potrebovalo moderno službo za zagotavljanje lokalne varnosti, za kar bodo potrebne korenite zakonske spremembe, digitalizacija delovnega procesa ter kadrovska okrepitev.

Ključne besede: mestno redarstvo, Mestna občina Ljubljana, prometna varnost, splošna javna varnost, represivno in preventivno delo

Multidisciplinarna obravnava pri preprečevanju nasilja nad vrstniki

SAŠA CAR

Center za socialno delo Pomurje, Murska Sobota, Slovenija

sasa.car@gov.si

Če se želimo kot družba učinkovito soočiti s preprečevanjem in ozaveščanjem nasilja nad vrstniki, moramo najprej kot družba tudi začeti sodelovati. Primarno bi morali starši vzgojiti svoje otroke v empatične osebnosti, ki ne tolerirajo nasilja. Ob enem pa morajo vzgojno-izobraževalni zavodi (VIZ) suvereno in enotno zastopati stališče, da je nasilje nesprejemljivo in se bodo nanj zaposleni v VIZ tudi v prihodnje, brez izjeme, odzivali. Preventivno delovanje na področju nasilja nad vrstniki je tek na dolge proge in ne moremo pričakovati enostavnih in hitrih rešitev. Ob tem, da bodo šole krepile svojo kredibilnost in avtoriteto tudi z znanji na področju nasilja nad vrstniki, je treba okrepiti tudi preventivne dejavnosti, ki bodo usmerjene v prepoznavanje in odzivanje na nasilje, v učenje nenasilne komunikacije, strpnost in empatijo do sočloveka. To pa lahko storimo samo z multidisciplinarno obravnavo, ki jo na območju Pomurja izvajata Center za socialno delo Pomurje in Policijska uprava Murska Sobota.

Ključne besede: nasilje, vrstniki, policija, centri za socialno delo, preventiva

Strateški in razvojni pogled na zasebno varstvo v Republiki Sloveniji

TOMAŽ ČAS,¹ ŽIGA BOŽJAK,¹ FRANC POZDEREC²

¹ Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje, Ljubljana, Slovenija

tina.cas@siol.net, ziga.bozjak@gmail.com

² Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Generalna policijska uprava, Policijska akademija, Višja policijska šola, Ljubljana, Slovenija

franc.pozderek@gmail.com

Prispevek predstavlja strateški in razvojni pogled na zasebno varstvo, ki obsega zasebno varovanje, varnostno svetovanje, detektivsko dejavnost in državljansko samovarovanje ter opredeljuje interese, varnostna tveganja in vire ogrožanja gospodarskih družb ter državljanov in državljanov Republike Slovenije ter njihovega premoženja oziroma interese, varnostna tveganja in vire, ki ogrožajo ljudi ter premoženje, ki ga ne zagotavlja država. Hkrati strateški in razvojni pogled zajema tudi usmeritve, ukrepe in mehanizme, ki zagotavljajo zasebno varstvo. Ob tem so izvajalci navedenih dejavnosti opredeljeni kot subjekti zasebnega varstva, ki delujejo v okviru zasebnovarnostnega sistema. Tako so v prispevku izpostavljeni predvsem strateški in konstitutivni elementi, ki opredeljujejo splošne okvire zagotavljanja varnosti državljanom ter njihovega premoženja in premoženja gospodarskih družb, državnih organov ter organizacij, občin, društev in drugih organizacij ter nakazujejo sistemsko-organizacijske rešitve na področju zagotavljanja varnosti, ki ga ne zagotavlja država. Prispevek tudi nakazuje različne možnosti zagotavljanja varnosti v obliki podjetniškega zasebnega varstva, kamor sodijo zasebno varovanje, varnostno svetovanje in detektivska dejavnost ter oblike državljanskega samovarovanja. Prispevek se dotika tudi nadzora nad subjekti zasebnega varstva in sistema izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja varnostnega osebja in detektivov.

Ključne besede: zasebno varstvo, zasebno varovanje, detektivska dejavnost, varnostno svetovanje, državljansko samovarovanje

Delo z obsojencem, obsojenim za storitev kaznivega dejanja nasilja v družini, v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje

IZIDOR DERGANČ, JULIJA MEJAČ LESKOVŠEK

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Zavod za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje, Celje, Slovenija
izidor.derganc@gov.si, julija.mejac-leskovsek@gov.si

V prispevku bo predstavljeno strokovno delo z obsojencema, ki sta v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje (ZPMZKZ Celje) prestala zaporno kazen zaradi storitve kaznivega dejanja nasilja v družini. Opisani bodo način dela z obsojencem od sprejema v zavod, ko se izdelata osebni načrt, in vse do načrtovanja zunajzavodskih ugodnosti (obiski zunaj zavoda, prosti izhodi, letni dopust zunaj zavoda), ter oblike strokovnega dela (obravnavanje odnosa do nasilja, obravnavanje zlorabe alkohola in prepovedanih substanc, socialna obravnavanje) v ZPMZKZ Celje z obsojencem, ki je obsojen storitve kaznivega dejanja nasilja v družini. V prvem primeru bo opisan postopek strokovnega dela z obsojencem in zunanjimi institucijami (pristojni Center za socialno delo in pristojna policijska postaja, pristojna probacijska enota) ter oškodovanko pred načrtovanjem zunajzavodskih ugodnosti in med samo izvedbo le teh do pogojnega odpusta iz zavoda. V drugem primeru pa bo opisan postopek strokovnega dela z obsojencem in sodelovanjem z zunanjimi institucijami (pristojni Center za socialno delo in pristojna Policijska postaja) ter oškodovankama, ko mu zunajzavodske ugodnosti niso bile dodeljene in je kazen zapora preстал v celoti.

Ključne besede: Zavod za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje, obsojenci, nasilje v družini, zunajzavodske ugodnosti, sodelovanje z zunanjimi institucijami, obravnavanje zlorabe alkohola

»One health« in korporativna varnost

MIHA DVOJMOČ,¹ ANDREJ SOTLAR,¹ BRANKO LOBNIKAR,¹

VALENTINA KUBALE DVOJMOČ,² BRANKO GABROVEC,³ MITJA VRDELJA³

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

miha.dvojmoc@um.si, andrej.sotlar@um.si, branko.lobnikar@um.si

² Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta, Ljubljana, Slovenija

valentina.kubaledvojmoc@vf.uni-lj.si

³ Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ljubljana, Slovenija

branko.gabrovec@nijz.si, mitja.vrdelja@nijz.si

Varnost je ena izmed najpomembnejših dobrin človeka, ki jo je treba varovati. V organizacijah je zato vzpostavljen sistem korporativne varnosti, ki upravlja varnostna tveganja in grožnje. Tako je sistem del pristopa Eno zdravje (ang. *One health*), pri katerem zdravstvene in nezdravstvene organizacije sodelujejo na lokalni, regionalni, nacionalni in globalni ravni. Njihov cilj je doseganje optimalnih zdravstvenih rezultatov ob povezanosti med ljudmi, živalmi, rastlinami in njihovim okoljem. Tako je pri pristopu Eno zdravje pomembna korporativna varnost z dobrim varnostnim načrtom in organizacijo. Na Fakulteti za varnostne vede v sodelovanju z Veterinarsko fakulteto in Nacionalnim inštitutom za javno zdravje poteka raziskovalni projekt, ki poizkuša razložiti pomena in povezanost korporativne varnosti in koncepta Eno zdravje. Določenih je bilo pet ciljev projekta: 1) Analiza dosedanje relevantne raziskave ter priprava sistematičnega pregleda literature koncepta Eno zdravje; 2) Priprava sistematičnega pregleda pomembnosti in vloge zdravstvene diplomacije na področju koncepta Eno zdravje; 3) Priprava analize zagotavljanja varnosti v zdravstvenih institucijah v Republiki Sloveniji z namenom sodelovanja varnostnih institucij pri zagotavljanju koncepta Eno zdravje v primeru kriznih razmer; 4) Priprava osnutka strokovnih smernic s ciljem učinkovitega zagotavljanja korporativne varnosti zdravstvenih institucij skupaj s konceptom Eno zdravje; 5) Priprava protokola in akcijskega načrta odzivanja na zdravstvene krize.

Ključne besede: eno zdravje, varnost enega zdravja, korporativna varnost, krizno upravljanje, zdravstvena diplomacija

Prispevek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta »One health« in korporativna varnost (V5-2315), ki ga sofinancirata Javna agencija za raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za zdravje RS.

Mirnodobne dejavnosti oboroženih sil in vplivi na okolje v Sloveniji

KATJA EMAN,¹ GORAZD MEŠKO,¹ SAMAR AL SAYEGH PETKOVŠEK,²
BOŠTJAN POKORNY,² METKA PETRIČ,³ NATAŠA VIRŠEK RAVBAR³

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
katja.eman@um.si, gorazd.mesko@um.si

² Fakulteta za varstvo okolja, Velenje, Slovenija
samar.petkovsek@fvo.si, bostjan.pokorny@fvo.si

³ Inštitut za raziskovanje Krasa ZRC SAZU, Postojna, Slovenija
metka.petric@zrc-sazu.si, natasa.ravbar@zrc-sazu.si

Negativni vpliv mirnodobnih dejavnosti oboroženih sil je postal splošno znan in potrjen v okviru številnih študij. Poleg obrambne vloge, ki jo imajo, so oborožene sile tudi onesnaževalec, porabnik virov in proizvajalec emisij. Medtem ko vojaška sociologija preučuje predvsem razmerja v vojaški organizaciji in civilno-vojaška razmerja, se ekološka kriminologija osredotoča na primere in oblike okoljske škode in ekološke kriminalitete, ki jo pri svojem delovanju lahko povzroči vojska. Namen pričujočega prispevka je predstaviti pregled domačih študij o mirnodobnih dejavnostih vojske in morebitnem negativnem vplivu na okolje. Na podlagi pregleda literature smo oblikovali delitve različnih oblik mirnodobnega delovanja oboroženih sil, ki povzročajo ogrožanje in uničevanje okolja. Preučevanje le teh poteka v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta Tveganja zaradi okoljskih in naravnih nesreč na območjih delovanja Slovenske vojske, ki ga sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za obrambo RS. V zaključku razpravljamo o proaktivnih dejavnostih slovenske vojske v prid varovanja in zaščite okolja, ki je vse prej kot zanemarljiv, ter razpravljamo o dodatnih možnostih zmanjševanja vojaških dejavnosti z negativnimi vplivi na okolje v obdobju miru v Sloveniji.

Ključne besede: oborožene sile, vojska, mirnodobne dejavnosti, ogrožanje okolja, uničevanje okolja, Slovenija

Prispevek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta Tveganja zaradi okoljskih in naravnih nesreč na območjih Slovenske vojske (V1-2372), ki ga sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za obrambo RS.

Zavedanje načel pravičnosti, odgovornosti, transparentnosti in etike (FATE) pri uporabi umetne inteligence za študijske namene

VANJA IDA ERČULJ, AJDA ŠULC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
vanja.erculj@um.si, ajda.sulc@um.si

Pri uporabi umetne inteligence v visokem šolstvu je treba slediti etičnim standardom. V ospredju so štiri načela, imenovana »FATE«, in sicer pravičnost (»Fairness«), odgovornost (»Accountability«), transparentnost (»Transparency«) ter etika (»Ethics«). Načelo pravičnosti se nanaša na objektivnost in nepristranost algoritmov umetne inteligence pri generiranju rezultatov. Odgovornost vključuje preventivne ukrepe, s katerimi lastniki, ustvarjalci in uporabniki orodij umetne inteligence odgovarjajo za morebitne napačne ali pristranske rezultate. Transparentnost pomeni jasnost in razložljivost algoritmov, ki jih orodja umetne inteligence uporabljajo, etičnost pa upoštevanje temeljnih etičnih načel pri uporabi orodij umetne inteligence. Cilj raziskave je bil ugotoviti, v kolikšni meri študenti uporabljajo orodja umetne inteligence, za kakšne namene jih uporabljajo ter v kolikšni meri se zavedajo omenjenih etičnih načel pri uporabi umetne inteligence za študijske namene. V pilotni raziskavi so sodelovali dodiplomski študenti 1. in 3. letnika študija Fakultete za varnostne vede. Ugotovitve kažejo, da so naklonjeni uporabi umetne inteligence v času študija. Večina jih je že uporabila katero od orodij umetne inteligence, predvsem ChatGPT, za študijske namene in prosti čas (za zabavo). Orodja pri študiju uporabljajo pretežno za pridobivanje idej, jih pa ne uporabljajo vsak dan. Njihovi odgovori kažejo na potrebo po varovanju osebnih podatkov kot tudi na zavedanje temeljnih etičnih načel pri uporabi orodij umetne inteligence.

Ključne besede: umetna inteligenca, ChatGPT, študij, etika, FATE

Učinkovitost policijske prepovedi približevanja – ugotovitve raziskovalnega projekta V5-2113 (CRP 2021 – Prepoved približevanja)

KATJA FILIPČIČ,¹ ALOJZ SLADIČ,² EVA BERTOK¹

¹ Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, Slovenija
katja.filipcic@pf.uni-lj.si, eva.bertok@ymail.com

² Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, Generalna policijska uprava, Ljubljana, Slovenija
alozj.sladic@policija.si

Letos mineva 20 let od uveljavitve policijskega varnostnega ukrepa prepoved približevanja, ki je eden pogostejše izvedenih ukrepov za zaščito žrtev nasilja v družini. Zaradi preveritve učinkovitosti izvajanja tega ukrepa je policija preko raziskovalcev Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani med letoma 2021 in 2023 izvedla obsežno raziskavo, ki je zajela pregled 533 naključno izbranih policijskih spisov prepovedi približevanja iz obdobja 2016–2021, vzorec pa je bil uravnotežen tudi po policijskih upravah. Del raziskave je bil usmerjen tudi v obdobje covida-19. Pomembnejše ugotovitve raziskave: 1) med kršitelji je 97 % moških; 2) najpogostejše razmerje je zunajzakonska skupnost (32,7 %); 3) v 97 % je bilo nasilno dejanje kvalificirano kot kaznivo dejanje nasilja v družini po 191. čl. KZ-1; 4) polovica storilcev je bila predhodno že obravnavana za kaznivo dejanje nasilja v družini; 5) preiskovalni sodnik je razveljavil ukrep v 2 %, 6) ukrep prepovedi približevanja je bil kršen v 21 %; v 11,5 % je bila prepoved kršena enkrat, v 9,1 % pa dvakrat ali večkrat; 7) 47,9 % kršitev ukrepa predstavlja nadlegovanje po komunikacijskih sredstvih, 0,8 % pa (ponovno) fizično nasilje in 8) kršitve ukrepa niso povezane z intenzivnostjo nadzora spoštovanja ukrepa.

Ključne besede: policija, zaščita žrtev nasilja, prepoved približevanja, učinkovitost ukrepa

Preiskava elektronskih naprav in nosilcev elektronskih podatkov: obveznost ali prostovoljnost predložitve kriptiranih ključev?

BENJAMIN FLANDER

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
benjamin.flander@um.si

V prispevku so predstavljene ključne ugotovitve nedavno zaključenega mednarodnega projekta INNOCENT – krepitev domneve nedolžnosti pri uporabi elektronskih dokazov v kazenskem postopku. Avtor prispevka je pri projektu, ki ga je izvedel konzorcij raziskovalnih inštitutov iz šestih držav srednje- in vzhodnoevropske regije, sodeloval kot koordinator slovenske projektne skupine. Raziskava je med drugim opozorila, da je v evropskih državah kazenskopravna ureditev in praksa preiskovanja elektronskih naprav precej različna, pri čemer so odstopanja očitna tudi pri vprašanju, ali je osumljenec oz. obdolženec na zahtevo preiskovalcev dolžan predložiti oz. razkriti kriptirana gesla in ključe zaseženih elektronskih naprav. Pravne ureditve nekaterih držav so zavrnitev zahteve za predložitev opredelile kot kaznivo dejanje, ki se sankcionira z zaporno kaznijo. Na drugem bregu so države, v katerih predložitev gesel, številčk PIN, kriptiranih ključev itd. ni obvezna. Pravni redi teh držav izhajajo iz predpostavke, da bi obveznost predložitve in tem bolj sankcioniranje zavrnitve te obveznosti predstavljala nesprejemljiv poseg v osumljenčeve oz. obdolženčeve temeljne pravice (v pravico do molka in privilegij zoper samoobtožbo). V nekaterih državah so se glede tega opredelila tudi že sodišča. V prispevku je podan primerjalni pogled na ureditev tega vprašanja v Sloveniji in drugih evropskih državah.

Ključne besede: projekt INNOCENT, preiskava elektronskih naprav, kriptirani ključi, privilegij zoper samoobtožbo

Geofencing v mobilnosti – storitev ali grožnja?

ANTON GALUN, BLAŽ MARKELJ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
anton.galun@student.um.si, blaz.markelj@um.si

Geofencing oz. geografsko ograjevanje je bilo izumljeno in patentirano v zgodnjih devetdesetih letih prejšnjega stoletja kot storitev globalnega sistema sledenja za opozarjanje na gibanje premičnega predmeta in njegovo sledenje. V svetu vozil, plovil in zrakoplovov ter delovnih strojev in mobilnih naprav, igra *geofencing* pomembno vlogo – v vsakem trenutku omogoča lociranje na daljavo in sprožitev velike palete ukrepov – od prikaza informacije do uvedbe strogih omejitev. Toda *geofencing* je mogoče uporabiti tudi zlonamerno za omejevanje mobilnosti in drugih dejavnosti. Od hekerskih vdorov v sisteme vozil in sprožitev mehanizmov *geofencinga* je zanimivejših in predvsem izredno skrb vzbujajočih nekaj aktualnih primerov, kjer je bil v originalni programski kodi s ciljem omejevanja rabe in onemogočanja konkurence prikrito vgrajen mehanizem *geofencinga*. Transportna in logistična podjetja se bodo kmalu soočila z izzivi, ki bodo zahtevali nove pristope k varnostni kulturi. Ali ste prepričani, da v vaše vozilo ali stroj ni že tovarniško vgrajena sporna programska koda in da je programska oprema, ki skrbi za delovanje, čista? Aktualni primer omejevanja vzdrževanja tirnih vozil vzbuja dvome.

Ključne besede: *geofencing*, geografsko ograjevanje, lokacijske storitve, omejevanje mobilnosti, omejevanje vzdrževanja vozil, tirna vozila

Kadri v nacionalnovarnostnem sistemu: ponovne razprave o obveznem služenju vojaškega roka

MAJA GARB

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
maja.garb@fdv.uni-lj.si

V Sloveniji so zadnji obvezniki odslužili vojaški rok leta 2003, dolžnost služenja v obvezni rezervi pa se je zaključila leta 2010. Od takrat se v Sloveniji vsakih nekaj let (običajno politično) obudi ideja o ponovni uvedbi splošne vojaške obveznosti v celoti. V zadnjih letih so te ideje pospremljene s spremembami glede pridobivanja vojaških kadrov in vojaške obveznosti v drugih evropskih državah. Izkazuje se, da sta najbolj vplivna dejavnika pri teh razmišljanjih ogroženost varnosti (kar spremljamo po letu 2014, ko so izbruhnili spopadi v vzhodni Ukrajini in še posebej po napadu Rusije na Ukrajino leta 2022) in mednarodne misije (kar je bila zlasti pomembna nova misija držav članic Nata v obdobju po hladni vojni). V razpravah srečujemo še druge argumente – od vzgojne vloge do potreb po kadrih v oboroženih silah. Javnost v Sloveniji je običajno glede tega vprašanja precej razdeljena oziroma celo bolj kot to nezainteresirana. Ob novih dokumentih s področja nacionalne varnosti, katerih predloge je Ministrstvo za obrambo nedavno predstavilo (čprav nobeden med njimi eksplicitno ne omenja odmrznitve obveznega služenja vojaškega roka), ter ob informacijah o reaktivaciji vojaške obveznosti v nekaterih evropskih državah, pa se je zopet začela krečiti razprava o tem tudi v Sloveniji.

Ključne besede: vojaška obveznost, služenje vojaškega roka, reaktivacija splošne vojaške obveznosti, ogroženost varnosti, pomanjkanje vojaških kadrov

Spletno ribarjenje: vpliv karakteristik lažnih sporočil na njihovo prepoznavo

MATEVŽ GLINŠEK, SIMON VRHOVEC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
matevz.glinsek@student.um.si, simon.vrhovec@um.si

Spletno ribarjenje je napad, pri katerem poskušajo napadalci z izkoriščanjem spletnih virov in človeške narave pridobiti občutljive informacije, kot so gesla ter osebni in finančni podatki. V prispevku se osredotočamo na specifične elemente sporočil, uporabljenih za ribarjenje, in sicer tako, da ugotovljamo, kako prisotnost oz. odsotnost elementov vpliva na prepoznavo s strani uporabnika. V ta namen smo naredili kvazieksperiment, za katerega smo pripravili osem različnih elektronskih sporočil s štirimi manipuliranimi dimenzijami. Anketiranci so nato morali presoditi, ali gre za resnična elektronska sporočila ali ne. Rezultati naše študije nakazujejo, da ima izmed štirih samo ena dimenzija vpliv na prepoznavanje, in sicer oponašanje procesov ali praks. Vplivi drugih dimenzij niso bili pomembni. Naše ugotovitve prispevajo k boljšemu razumevanju tehnik socialnega inženiringa, kar nam omogoča pripravo boljših obrambnih strategij in izobraževalnih programov za soočanje s tem kompleksnim varnostnim izzivom.

Ključne besede: spletno ribarjenje, lažna elektronska sporočila, socialni inženiring, usmerjeno zabljanje, množično ribarjenje

Prispevek je nastal v okviru projekta Zelen in odporen prehod za varno in uspešno družbo. Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije in Evropska unija – NextGenerationEU.

Ekološka kriminaliteta oboroženih sil – preliminarni rezultati empirične raziskave

SILVO GRČAR, ANDREJ SOTLAR, KATJA EMAN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
silvo.grcar@student.um.si, andrej.sotlar@um.si, katja.eman@um.si

Ekološka kriminologija ne pojasnjuje dovolj izčrpno vladnih povzročiteljev ekološke kriminalitete, kot so oborožene sile. Okoljsko škodo, ekološko kriminaliteto in ekološko nepravilnost, katerih povzročitelj so oborožene sile, predstavimo s tipologijo in oblikujemo definicijo ekološke kriminalitete oboroženih sil. Ekološka kriminaliteta oboroženih sil nastaja v institucionalnem (vojaškem) okolju in je pogojena s političnimi, ekonomskimi in geografskimi dejavniki. Ekološka kriminaliteta oboroženih sil se razlikuje v razvitih in manj razvitih državah glede na vsebino ter sovпада z regionalnimi žarišči ekološke kriminalitete. Z raziskavo, ki smo jo izvedli med prebivalci naselij Prestranek in Vrhpolje ter med pripadniki Slovenske vojske, smo potrdili, da geografska bližina vojaške infrastrukture vpliva na stališča lokalnega prebivalstva o škodljivosti vojaških dejavnosti na okolje. Zaznavanje vojaških dejavnosti kot vir ogrožanja okolja je eden od razlogov za nasprotovanje lokalnega prebivalstva. Stališča prebivalcev naselja Prestranek so glede vpliva vojaških dejavnosti na okolje statistično značilno bolj negativna v primerjavi s stališči prebivalcev Vrhpolj (naselja izven vpliva vojaških dejavnosti). V primerjavi s prebivalci lokalne skupnosti pripadniki oboroženih sil menijo, da so posledice vojaških dejavnosti (energetsko-kemične, nevarne vplive, omejevanje pravic) statistično značilno manj škodljive okolju. Vojaški poveljniki sicer objektivno zaznavajo določene vplive vojaških dejavnosti na okolje, vendar na področju varstva okolja prepoznavajo tudi nekatere prakse dobrega sodelovanja z lokalno skupnostjo.

Ključne besede: ekološka kriminaliteta, okoljska škoda, vojska, oborožene sile, lokalna skupnost

Primerjava zaznave lastne legitimnosti pri policistih in pravosodnih policistih

ROK HACIN, GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
rok.hacin@um.si, gorazd.mesko@um.si

Samozaznava legitimnosti je odraz posameznikovega priznavanja upravičenosti moči, ki jo poseduje. Zahtevnost in nevarnost poklica policistov in pravosodnih policistov zahteva samozavestnega posameznika, ki bo profesionalno izvajal moč, ki mu je bila zaupana. Študija se osredotoča na primerjavo dejavnikov, ki vplivajo na samozaznavo legitimnosti policistov in pravosodnih policistov skozi daljše časovno obdobje. Poleg identifikacije dejavnikov, ki se povezujejo s samozaznavo legitimnosti pri obeh akterjih, je namen študije preveriti, ali se dejavniki spreminjajo skozi čas, kar bi podalo empirični dokaz o nestabilni naravi legitimnosti. Rezultati multivariatnih statističnih analiz, izvedenih na vzorcih 1.381 policistov in 401 pravosodnega policista, zbranih v letih 2013, 2014, 2016 in 2022, so pokazali, da se z zaznavo lastne legitimnosti pri obeh akterjih povezujejo odnosi s sodelavci in časovna komponenta, pri skupini policistov pa tudi postopkovna pravičnost nadrejenih in zaznava lastne legitimnosti pri prebivalcih. Vpliv časa anketiranja se je odražal v spreminjajočih se dejavnikih, ki so se povezovali s samozaznavo legitimnosti, kar potrjuje nestabilno naravo legitimnosti pri policistih in pravosodnih policistih.

Ključne besede: samozaznava legitimnosti, postopkovna pravičnost, policisti, pravosodni policisti, Slovenija

Prispevek je rezultat dela v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – Primerjava ruralnih in urbanih okolij (P5-0397), ki jo financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Sprejemljivost medpartnerskega nasilja in pripravljenost na posredovanje

NIKA HOBER, VANJA IDA ERČULJ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
nika.hober@student.um.si, vanja.erculj@um.si

Nasilje v družini je družbeni problem, za katerega je značilna nizka prijava ustreznim institucijam. Po podatkih WHO je medpartnersko nasilje prevladujoča oblika nasilja v družini. Cilj naše raziskave je bil proučiti sprejemljivost partnerjevih (nasilnih) dejanj in dejavnike, povezane s pripravljenostjo posredovanja v primeru nasilja v družini. Podatki, na podlagi katerih temeljijo naše analize, so bili zbrani v okviru projekta Ženske (in moški) v stiski – partnersko nasilje in socialna opora. Izvedena je bila spletna anketa, v kateri je sodelovalo 600 polnoletnih prebivalcev Republike Slovenije iz panela JazVem. Ugotovitve naše raziskave kažejo, da so moški in ženske različno strpni do medpartnerskega nasilja ter da je prav strpnost do nasilja najmočnejše povezana s pripravljenostjo na posredovanje v zvezi z njim.

Ključne besede: nasilje v družini, medpartnersko nasilje, sprejemljivost, posredovanje, strpnost

Vpliv lažnih informacij na zagotavljanje kibernetске odpornosti organizacij

SARA HORVAT, BLAŽ MARKELJ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
sara.tomse@student.um.si, blaz.markelj@um.si

V času splošne dostopnosti do spleta je čedalje težje razlikovati med varno in nevarno vsebino. Pojav pandemije koronavirusa je problem lažnega informiranja na spletu še dodatno poglobil, posledično je naraslo tudi število kibernetских napadov, povezanih s širjenjem lažnih informacij. Nekatere države so razvile svojo metodologijo kibernetского vojskovanja, s katero želijo vplivati na širjenje lažnih informacij in izoblikovanje mnenj mednarodne skupnosti. Na temnem spletu opazamo pojav modela lažnega-informiranja-kot-storitev, kjer zlonamerni akterji ponujajo možnost razširjanja kampanj lažnega informiranja za primerno plačilo. S pojavom generativne umetne inteligence opazamo tudi pojav t. i. sintetične vsebine, ki obsega ustvarjanje lažnih besedil, slik, videoposnetkov in zvoka s pomočjo naprednih računalniških algoritmov. Napadalcı pri svojem delu uporabljajo velike jezikovne modele, saj z njimi na enostaven način izdelujejo polimorfno zlonamerno programsko opremo, ki se zaradi svojih mutacij (sprememb zgoščenih vrednosti in vedenja) uspešno izmika zaznavi. Organizacije že dalj časa opazajo, da tradicionalni modeli zagotavljanja kibernetске varnosti ne zadostujejo več, zato stremijo k procesu zagotavljanja kibernetске odpornosti. Pojav lažnih informacij pomembno vpliva na izoblikovanje teh strategij. Tradicionalne obrambne pristope, zrelejše organizacije nadgrajujejo s testiranjem procesov okrevanja v primeru nastanka kibernetского incidenta in redno obravnavo novih oblik kibernetских groženj v kontekstu zagotavljanja neprekinjenega poslovanja.

Ključne besede: lažne informacije, kibernetская odpornost, sintetična vsebina, lažno-informiranje-kot-storitev, veliki jezikovni modeli

Nasilje v družini na območju Policijske uprave Murska Sobota

DAMIR IVANČIČ,¹ SAŠA CAR,² DEJAN BAGARI,¹ KATJA EMAN³

¹ Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policijska uprava Murska Sobota, Murska Sobota, Slovenija

damir.ivancic@policija.si, dejan.bagari@policija.si

² Center za socialno delo Pomurje, Murska Sobota, Slovenija

sasa.car@gov.si

³ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

katja.eman@um.si

Sodobna družba stremi k ničelni toleranci do nasilja. V Sloveniji je ozaveščanje o neprimernosti nasilnega vedenja vtakano v vse ravni izobraževanja – od vrtca do visokošolske ravni. A kljub temu se soočamo s primeri nasilnega vedenja, kot so fizična obračunavanja med mladimi, grožnje in razkazovanje nevarnih predmetov v šolah, femicidi, smrti otrok, katerih razlog je bilo neprimerno vedenje odraslih ipd. Družina je vedno bila in še vedno ostaja tista osnovna celica, kjer se otroci učijo vedenja in odnosa do drugih, zato je namen pričujočega prispevka predstaviti analizo problematike nasilja v družini v Pomurju. Poleg analize statističnih podatkov Centra za socialno delo Pomurje in Policijske uprave Murska Sobota za preteklih deset let, ki ni pokazala nobenega posebnega odstopanja, temveč klasično nihanje zaznanih kršitev skozi leta, smo opravili tudi intervjuje z deležniki, ki so vključeni pri obravnavah primerov nasilja v družini. Zanimalo nas je, ali so zaznali kakšne spremembe pri dejanjih nasilja v družini v zadnjem desetletju. Ugotovili smo, da je tudi v Pomurju zaznati nekatere spremembe v smislu zaostrovanja nasilnih ravnanj in pomanjkanja preventivnega dela na področju dela z otroki, žrtvami nasilja v družini, ki se vedenja učijo z opazovanjem in posnemanjem ter ga potem prenašajo naprej v vrtce in šole.

Ključne besede: nasilje v družini, policija, CSD Pomurje, Policijska uprava Murska Sobota, Pomurje

Informacijska varnost v slovenskem start-up okolju

LUKA JELOVČAN,¹ ANŽE MIHELIC,² KAJA PRISLAN MIHELIC²

¹ Inštitut za varnost in strateške raziskave, Ljubljana, Slovenija
luka.jelovcan@ivsr.si

² Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
anze.mihelic@um.si, kaja.prislan@um.si

Start-up okolje je izpostavljeno številnim tveganjem, ki nenehno ogrožajo nadaljnji razvoj ali celo obstoj posameznih podjetij. Med glavna tveganja zagotovo sodijo informacijskovarnostne grožnje, saj podatki in intelektualna lastnina predstavljajo temelj uspeha start-up podjetja. Za start-up podjetja je tako ključnega pomena učinkovito upravljanje informacijske varnosti in s tem optimalno razpolaganje z omejenimi sredstvi. Ne glede na to, je upravljanje informacijske varnosti med slovenskimi start-up podjetji popolnoma neraziskano področje. Da bi bila naslovljena vrzel v literaturi, smo izvedli intervjuje s predstavniki 18 slovenskih start-up podjetij. Cilj raziskave je bil ugotoviti, kako start-up podjetja razumejo koncept informacijske varnosti, kakšen odnos imajo do tega področja in kako pristopajo k upravljanju informacijske varnosti. Rezultati raziskave kažejo, da se slovenska start-up podjetja zavedajo informacijskovarnostnih groženj in jih prepoznavajo kot pomemben dejavnik tveganja, ki lahko ogrozi razvoj podjetja, večina informacijsko varnost prepozna kot pomembno za poslovni uspeh podjetja. K izvajanju informacijskovarnostnih ukrepov pristopajo pragmatično, skladno s svojimi potrebami, znanjem in sredstvi. S tem so povezani tudi informacijskovarnostni ukrepi, ki jih start-up podjetja izvajajo, saj največ pozornosti namenijo varnosti človeških virov, razdeljevanju dostopov in sledenju osnovnim dobrim praksam.

Ključne besede: start-up podjetje, tveganje, upravljanje informacijske varnosti, ISO/IEC 27001, ogroženost

Praznovanje verskega praznika velikega šmarna na Brezjah kot varnostni izziv

JONA JANEZ VENE, MATJAŽ MRAVLJA

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Generalna policijska uprava, Policijska akademija,
Center za raziskovanje in socialne veščine, Ljubljana, Slovenija
jona.janez.vene@policijska.si, matjaz.mravlja@policijska.si

Verski praznik veliki šmaren (Marijino vnebovzetje) na Brezjah je eden največjih verskih shodov v Sloveniji. Vsako leto se na Brezjah okoli tega praznika zgrinjajo različne skupine vernikov, ki s tem predstavljajo različna varnostna tveganja. Število vernikov romskega izvora je vsako leto na Brezjah med 500 in 600. Policija v tem času deluje na različnih področjih. Z deskriptivno metodo bomo opisali dejavnosti policije in drugih deležnikov v procesu zagotavljanja varnosti v omenjenem času. Poudarek bodo avtorji predstavili na delu, kjer varnostni elementi delujejo v večkulturni družbi. V času praznovanja velikega šmarna se namreč na ožjem območju Brezij zbere tudi do več sto vernikov, ki prenočujejo v šotorih, prikolicah, avtomodih, osebnih avtomobilih in kombijih. Te lokacije so nemalokrat nepravilno urejene in je bivanje romske populacije neprijavljeno. Kaj so dejavnosti policije in drugih deležnikov, ki sodelujejo pri organizaciji dogodka in kakšna je povezava med policijo, lokalno skupnostjo in drugimi deležniki? Predstavljene bodo pozitivne in negativne strani takšnega delovanja in sodelovanja. Predstavljena bo specifičnost dela policije v večkulturni skupnosti in kako na to vpliva koncept v skupnost usmerjenega policijskega dela. Narejen bo povzetek preteklega delovanja policije in iskanje možnosti, da bi bilo delo v večkulturni družbi še bolj uspešno.

Ključne besede: policija, v skupnost usmerjeno policijsko delo, večetnična skupnost, preventivno delo, Brezje na Gorenjskem

Vpliv prezasedenosti zavodov za prestajanje kazni zapora na zdravje

MATEJA KARO

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Zavod za prestajanje kazni zapora Maribor, Maribor, Slovenija
mateja.karo@gov.si

Prezasedenost zaporov je pogost problem znotraj zaporskih sistemov po svetu. Tudi Slovenija ni izjema, saj se v zadnjem času večina slovenskih zaporov sooča s prezasedenostjo. O prezasedenosti govorimo takrat, ko število zapornikov preseže uradno zmogljivost zapora. Sam pojav ima veliko posledic, saj lahko vodi v neupoštevanje mednarodnih standardov, oteži proces socialne rehabilitacije in kršenje človekovih pravic, če vključuje kruto ali ponižujoče ravnanje. Okolje samo je velik dejavnik vpliva na zdravje. Zato predstavlja prezasedenost zaporov nevarno okolje za zaprte osebe in zaposlene v zaporu, saj lahko povzroči spremembe v vedenju ljudi s povečanjem avto- in heteroagresivnega vedenja ter nevarnost za duševno in fizično zdravje, s tem pa tudi tveganje za javno zdravje in zaporniški sistem. Namen prispevka je podrobneje predstaviti dejavnike vpliva prezasedenosti zaporov na zdravje. Na splošno se države spopadajo s prezasedenostjo zaporov z dvema strategijama, in sicer s povečevanjem kapacitet, z izgradnjo novih zaporov ali zmanjšanjem števila zaprtih oseb, z različnimi, na reformah temelječimi ukrepi. Prezasedenost zaporov je politični in pravni problem, vendar hkrati tudi socialno-zdravstveni problem, zato je preprečevanje prezasedenosti zaporov ključni dejavnik vpliva za izboljšanje zdravja in življenjskih pogojev za zaprte osebe in hkrati za zaposlene v zaporih.

Ključne besede: zapor, prezasedenost, vpliv na zdravje, duševne motnje, nalezljive bolezni

Biometrične preiskave podpisov in rokopisov

DORIJAN KERŽAN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

dorijan.kerzan@guest.um.si

Generalna policijska uprava, Nacionalni forenzični laboratorij, Ljubljana, Slovenija

Preiskave podpisov in rokopisov sodijo med biometrične preiskave, in sicer v podskupino vedenjskih biometričnih preiskav. Historično so se tovrstne preiskave opravljale na tradicionalnih, na papirju napisanih podpisih ali rokopisih na statični in dinamični ravni: statična raven je preiskava podpisa ali rokopisa kot (zapisanega) vzorca), dinamična pa je preiskava hitrosti pisanja, pritiskov pisalnega sredstva in podobno. Problem analize dinamičnih elementov pri preiskavi tradicionalnega podpisa ali rokopisa je v tem, da je šlo vedno za oceno strokovnjaka, ne pa za objektivno izmerjene vrednosti. Z možnostjo digitalnega zajema podpisov in rokopisov smo dobili orodje, ki omogoča prav zajem množice dinamičnih rokopisnih podatkov, ki jih je potem mogoče z ustreznimi orodji tudi analizirati. S tem se odpirajo nove možnosti bolj objektivnih in merljivih preiskav podpisov in rokopisov. To ne velja zgolj za digitalno zajete podpise (in rokopise), temveč bo digitalni zajem gradiva omogočil tudi preverjanje ocen statičnega (tradicionalnega) zapisa podpisov in rokopisov. Na primeru biometričnih oz. digitalno zajetih podpisov bomo tako pokazali potencial novih digitalnih tehnologij ter njihovo uporabnost danes in v prihodnje.

Ključne besede: forenzična znanost, biometrija, podpis, rokopis, digitalizacija

Evropsko forenzično področje 2.0 – inicijativa in akcijski načrt

DORIŽAN KERŽAN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

dorijan.kerzan@guest.um.si

Generalna policijska uprava, Nacionalni forenzični laboratorij, Ljubljana, Slovenija

Evropska mreža inštitutov forenzičnih znanosti (ang. *European Network of Forensic Science Institutes* (ENFSI)) je leta 2011 Evropski komisiji predlagala iniciativo za Evropsko področje forenzičnih znanosti 2020. Inicijativa je bila sprejeta, akcijski načrt, ki je vseboval 6 obširnih področij dela, pa je prinesel pomemben napredek forenzične znanosti v Evropi. Na podlagi dobrih izkušenj je Upravni odbor ENFSI leta 2018 začel aktivnosti za novo iniciativo razvoja forenzične znanosti do leta 2030. Pripravil je Vizijo Evropske forenzične znanosti 2030, na podlagi tega pa je v sodelovanju s predsedujočimi državami, Češko republiko, Francijo in Švedsko komisiji predlagal sprejem sklepa o Evropskem področju forenzične znanosti 2.0 in akcijski načrt EFSA 2.0. Akcijski načrt posega na tri temeljna področja z desetimi podpodročji in 24 konkretnimi akcijami. Gre za temeljni dokument napredka forenzične znanosti v Evropi in v svetu, na podlagi katerega želi ENFSI nadaljevati in okrepiti pomen in zanesljivost forenzične znanosti, razviti in implementirati nove pristope, metode in znanstvene dosežke v znanosti ter zagotoviti visoko raven usposobljenosti forenzičnih strokovnjakov in kakovosti njihovega dela.

Ključne besede: forenzična znanost, akcijski načrt, evropska komisija, razvoj, ENFSI

Značilnosti in kriminalistični vidiki prostitucije kot oblike trgovine z ljudmi v Sloveniji

MONIKA KLUN,¹ DANIJELA FRANGEŽ²

¹ Strokovni center Mladinski dom Jarše, Ljubljana, Slovenija

² Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
monika.klun@guest.um.si, danijela.frangez@um.si

Spolno izkoriščanje je zloraba ali poskus zlorabe ranljivega položaja osebe, razlike v moči ali zaupanja z namenom pridobitve spolnih storitev in denarnih ali družbenih koristi z grožnjo, prisilo, izsiljevanjem ali ponujanjem denarja, zaposlitve in blaga. Ugotovitve analiziranih raziskav kažejo, da žrtve prostitucije kot oblike trgovine z ljudmi prihajajo iz Slovenije in tujine. Storilci so običajno člani mednarodnih organiziranih kriminalnih združb. Namene izkoriščanja zakrivajo z zakonitimi dejavnostmi, žrtve novačijo z zavajanjem, jih prisiljujejo k izvrševanju kaznivih dejanj, pri izkoriščanju pa uporabljajo metodo dolgovne odvisnosti. Prijave tovrstnih primerov so redke, ker žrtve ne prepoznajo svoje viktimizacije, je ne želijo oz. zmorejo prepoznati ali se bojijo maščevanja storilcev. Preiskovalci zato primere pogosto odkrijejo s proaktivnim delovanjem. Preiskovanje poteka s klasičnimi in prikritimi preiskovalnimi ukrepi. Uspešni kazenski pregoni pogosto temeljijo na pričanju prič oziroma žrtev. Pri omejevanju je pomembno ozaveščanje žrtev, mladih in splošne javnosti. V prihodnosti bi bilo treba raziskati morebitne spremembe pri načinu storitve tovrstnih kaznivih dejanj in oblikovati strategije, s katerimi bi se osredotočili na izboljšanje odkrivanja, preiskovanja in dokazovanja. Prispevek je del projekta Erasmus+ KA2: Joint eStories: Journeys from Fear to Fair (<https://jointstories.eu>), ki ga izvajamo na Katedri za kriminalistiko Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru.

Ključne besede: trgovina z ljudmi, prostitucija, storilci, žrtve, kriminalistični vidiki

Vpliv dejavnikov tveganja na mladoletniško prestopništvo: Primerjalna analiza urbane in ruralne mladine

IZA KOKORAVEC POVH, GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
iza.kokoravec@um.si, gorazd.mesko@um.si

Mladoletniško prestopništvo je pojav, ki mu družba namenja veliko pozornosti in s katerim se v manjšem ali večjem obsegu srečujemo po celem svetu. Prestopništvo, tako kot druge oblike kriminalitete, ne pozna geografskih meja. Kljub temu pa ni enako razširjeno v različnih okoljih, prav tako pa ne vplivajo isti dejavniki tveganja enako na mlade v različnih skupnostih. Pričujoči prispevek se zato osredotoči na preučevanje vpliva različnih dejavnikov tveganja na samonaznanjeno prestopništvo mladoletnikov na urbanih in ruralnih območjih Slovenije. S pomočjo podatkov iz slovenskega dela Mednarodne samonaznanitvene študije o mladoletniškem prestopništvu in viktimizaciji 4 (ISR4) raziskava preuči razširjenost prestopniškega vedenja med mladimi, ki živijo v različnih geografskih kontekstih in možne vzroke oz. dejavnike, ki jih številni raziskovalci povezujejo z nastankom in razvojem prestopništva. V prispevku testiramo povezanost individualnih (moralna presoja, zaznavanje nasilja, impulzivnost, občutki sramu, maščevalnost in cilji za prihodnost), socialnih (odnos s starši, starševski nadzor, neugodno družinsko okolje, prestopniški prijatelji, kriminogeno šolsko okolje, kriminogena soseska in viktimiziranost) in demografskih (spol, razred in priseljski status) dejavnikov tveganja z vpletenostjo v različne kategorije prestopništva. Predstavljene so ugotovitve multivariatnih linearnih regresijskih analiz, v zaključku pa razpravljamo o implikacijah ugotovitev študije za prakso ter predlogov za oblikovanje ciljno in lokalizirano usmerjenih intervencij in prevecij mladoletniškega prestopništva.

Ključne besede: mladoletniško prestopništvo, urbano okolje, ruralno okolje, dejavniki tveganja, primerjalna analiza, ISR4, Slovenija

Prispevek je rezultat dela v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – Primerjava ruralnih in urbanih okolij (P5-0397), ki jo financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

Angleško-slovenske krajšave jezika stroke s področja varstvoslovja

MOJCA KOMPARA LUKANČIČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
mojca.kompara@um.si

V okviru prispevka so predstavljeni izsledki projekta ŠI UM, in sicer priprava geslovnika angleško-slovenskih krajšav jezika stroke s področja varstvoslovja. V prispevku sta predstavljena zasnova in potek projektne dela, in sicer priprava spletne aplikacije z algoritmom za samodejno prepoznavanje krajšavno-razvezavnih parov, slednjo je pripravil dr. Holožan, in je na voljo zgolj projektni skupini, sledi zbiranje in priprava besedil v angleškem jeziku, in sicer skladno s tipologijo besedil jezika stroke. V nadaljevanju so predstavljeni pregled besedil, priprava za filtracijo in filtracija besedil ter pridobljeno gradivo, in sicer krajšavno-razvezavni pari, ki smo jih prevedli v slovenski jezik. Sledi prikaz vnosa gradiva v terminološko zbirko. V projekt so bili vključeni študenti Fakultete za varnostne vede, ki so na podlagi besedilne tipologije varstvoslovnih besedil, slednja je nastala po zasnovi besedilne tipologije turističnih besedil, zbrali angleška besedila, jih ustrezno evidentirali in jih filtrirali ob pomoči algoritma za samodejno prepoznavanje krajšav in krajšavnih razvezav v elektronskih besedilih ter tako pripravili tipološko raznolik jezikovni korpus in geslovník. Pridobljene krajšavno-razvezavne pare s prevodi v slovenski jezik so nato vnesli v terminološko zbirko na portalu Termania.

Ključne besede: krajšave, angleški jezik, algoritem, varstvoslovje, besedilna tipologija

Izzivi zagotavljanja kakovosti policijske dejavnosti v Sloveniji – soodvisnost državnih in nedržavnih institucij

BRANKO LOBNIKAR, KAJA PRISLAN MIHELIČ, MAJA MODIC, MIHA DVOJMOČ,
TEJA PRIMC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.
branko.lobnikar@um.si, kaja.prislan@um.si, maja.modic@um.si, miha.dvojmoc@um.si,
teja.primc@um.si

Namen Ciljnega raziskovalnega projekta »Model strateškega načrtovanja, ki vključuje vodenje s cilji in poslovno odličnost pri zagotavljanju notranje varnosti, ter njegova implementacija«, ki ga ob vsebinskem usmerjanju Ministrstva za notranje zadeve izvajamo na Fakulteti za varnostne vede, je raziskati in analizirati vlogo ter pomen strateškega načrtovanja in vrednotenja kakovosti in zagotavljanja poslovne odličnosti v delovanju policijskih organizacij in institucij, odgovornih za zagotavljanje notranje varnosti. Raziskava si prizadeva razumeti, kako strateško načrtovanje, vključno z načeli ciljnega vodenja, pomaga policijskim vodjem usmerjati operacije, optimizirati uporabo virov, spremljati učinkovitost, uvajati prilagoditve in inovacije ter vzpostavljati konstruktivno sodelovanje s ključnimi deležniki za zagotavljanje varnosti v Sloveniji. Poleg tega je namen raziskovanja proučiti, kako vrednotenje kakovosti, vključno z ocenjevanjem doseženih ciljev, prispeva k izboljšanju delovanja policijskih organizacij. Glavni cilj projekta je pridobiti vpogled in razumevanje praks, strategij ter izkušenj v zvezi s strateškim načrtovanjem, implementiranim skozi koncept ciljnega vodenja in vrednotenjem kakovosti v slovenski policiji in v drugih deležnikih oziroma subjektih zagotavljanja notranje varnosti.

Ključne besede: varnost, kakovost, uspešnost, soodvisnost, policija, pluralna policijska dejavnost, strateško upravljanje

Prispevek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta Model strateškega načrtovanja, ki vključuje vodenje s cilji in poslovno odličnost pri zagotavljanju notranje varnosti ter njegova implementacija (V5-2377), ki ga sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za notranje zadeve RS.

Moralno-etične vsebine pri delu strokovnih delavcev, zaposlenih v zaporih

TANJA MADJAR

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Zavod za prestajanje kazni zapora Maribor, Maribor, Slovenija
tanja.madjar@gov.si

Strokovni sodelavci znotraj zavodov za prestajanje kazni zapora se pri svojem delu srečujemo s številnimi moralno-etičnimi dilemami. V prispevku bodo predstavljene etične dileme, s katerimi se srečujejo strokovni delavci, tako z vidika spoštovanja človekovih pravic in omejitve le-teh kot z vidika strokovne kompetentnosti, ohranjanja avtonomije ter integritete poklica. Temeljno poslanstvo, ki usmerja delo strokovnih delavcev v zaporu, je omogočanje možnosti resocializacije zaprtih oseb v družbo. Zaposleni v zaporu smo pri svojem delu odgovorni svoji poklicni kompetentnosti, Upravi za izvrševanje kazenskih sankcij z Zakonom o izvrševanju kazenskih sankcij na čelu ter drugimi zakoni, kodeksi ter priporočilom Združenih narodov, Sveta Evrope in drugim. Soočanje z etičnimi dilemami je stalnica zaporskega življenja, tako v situacijah mnogoterih stikov z zaprtimi osebami, v sodelovanju z različnimi službami znotraj in zunaj zapora kot pri notranjem psihičnem soočanju s samim seboj. Uspešno reševanje omenjenih dilem zahteva strokovno usposobljeno ter osebno zrelo osebje, ki mora biti skrbno izbrano ter usposobljeno za opravljanje tovrstnega dela, moralo pa bi biti tudi ustrezno cenjeno s strani politične in strokovne javnosti. Govor o etičnih dilemah je pri delu v zaporu še posebej pomemben, saj izvrševanje kazenskih sankcij z zakonom posega v določene človekove pravice, kar predstavlja nevarnost čezmernega nadzora in omejevanja.

Ključne besede: resocializacija, zaprte osebe, zavod za prestajanje kazni zapora, poklicna integriteta, strokovna kompetenca, etika, spoštovanje človekovih pravic

Pilotni model povratne zanke za pridobivanje informacij o potrebah in pričakovanjih delodajalcev po kompetencah udeležencev izobraževanj na področju varnosti

ANŽE MIHELČ, KAJA PRISLAN MIHELČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.
anze.mihelic@um.si, kaja.prislan@um.si

Usmeritve po digitalizaciji kot enim od elementov zelenega prehoda spremljajo tudi potrebe po tesnem povezovanju delodajalcev z visokošolskimi institucijami in pridobivanju informacij delodajalcev po njihovih potrebah in pričakovanjih. S tem namenom smo oblikovali model povratne zanke, ki lahko visokošolskim izobraževalnim institucijam pomaga pri učinkovitem doseganju pridobivanja celovitih, zanesljivih in točnih informacij o njihovih potrebah in potrebah na trgu dela. Gre za pilotni model, ki omogoča standardizirano zanko med izobraževalnimi institucijami in delodajalci. Model sestavlja več elementov; vloge: delodajalci, izobraževanci in izobraževalci; artefakti: baza znanja, baza povratnih informacij, instrument za zajem podatkov, baza izobraževalcev; ter procesi oz. aktivnosti: pridobivanje informacij od delodajalcev, ustvarjanje izobraževalnih vsebin, prilagajanje izobraževalnih vsebin, predavanje vsebin, pridobivanje informacij od udeležencev izobraževanja, ustvarjanje in nadgrajevanje obeh baz, baze znanja in baze povratnih informacij. Izobraževalna institucija ustvari temeljne artefakte ter s pomočjo instrumenta za zajem podatkov začne zbiranje podatkov o potrebah in pričakovanjih delodajalcev. Na podlagi pridobljenih podatkov in dobrih praks izobraževalna institucija pripravi izobraževalno gradivo ter izvede izobraževanje. Z uporabo instrumentov za zajem podatkov nato pridobi povratne informacije od udeležencev izobraževanja in delodajalcev, ki so svoje zaposlene napotili na izobraževanja. Z novimi podatki se omenjene baze nadgrajujejo.

Ključne besede: povratna zanka, potrebe delodajalcev, varnostno izobraževanje, zeleni prehod, načrt za okrevanje in odpornost

Prepoznavanje in razumevanje stockholmskega sindroma pri preiskovanju kaznivega dejanja nasilja v družini

NEŽA MIKLIČ

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, Generalna policijska uprava, Policijska akademija, Višja policijska šola, Ljubljana, Slovenija
neza.miklic@policija.si

Stockholmski sindrom je »obrambni mehanizem«, ki se razvije v travmatskih situacijah in se odraža v močni čustveni navezanosti žrtve na storilca. Storilec si žrtev z izolacijo in nasilnim ravnanjem podreja, spet drugič pa z izkazovanjem drobnih pozornosti pridobiva njeno naklonjenost in jo ves čas ohranja. Storilec je žrtvi vez z življenjem; le-ta do njega razvije posebno emocionalno navezo in ravna drugače ali celo nasprotno od pričakovanj okolice. Do tovrstnih občutkov privede situacija, v kateri se žrtev znajde in zaradi katere se čuti življenjsko ogrožena. Policija, ki obravnava nasilje v družini, se z žrtvijo kot storilcem največkrat sooči ob policijski intervenciji, kjer policiste ob neprepoznavanju ali nerazumevanju stockholmskega sindroma preseneti vedenje in ravnanje žrtve. Žrtev namreč ogroženost občuti neposredno ob fizični prisotnosti storilca, pa tudi tedaj, ko ni neposredno prisoten. Zavedanje, kaj se ji lahko zgodi, kaj ji bo storil, ko bosta ponovno sama, je tako zelo močno, da jo hromi še takrat, ko se storilec oddalji ali jo pusti samo s policisti. V prispevku bomo pojasnili stockholmski sindrom, kako se kaže v vedenju žrtve in storilca, da ga bodo policisti v postopkih pri obravnavi nasilja v družini prepoznali ter posledično pravilneje in ustrezneje strokovno ravnali.

Ključne besede: stockholmski sindrom, obrambni mehanizem, nasilje v družini, kaznivo dejanje, kriminalistično preiskovanje

Preventivno delo policije na področju uporabe psihoaktivnih snovi v lokalnem in šolskem okolju – predstavitev projekta

MAJA MODIC, MIHA DVOJMOČ, TINKARA PAVŠIČ MREVLJE, BOŠTJAN SLAK,
ANDREJ SOTLAR, BERNARDA TOMINC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.
maja.modic@um.si, miha.dvojmoc@um.si, tinkara.pavsic@um.si, bostjan.slak@um.si,
andrej.sotlar@um.si, bernarda.tominc@um.si

Na Fakulteti za varnostne vede poteka ciljni raziskovalni projekt Krepitev strokovnega znanja in veščin policistov in policistk na področju izvajanja preventivnih aktivnosti v lokalnem in šolskem okolju, s poudarkom na preventivi pred uporabo psihoaktivnih snovi ter vzpostavljanje in krepitev sodelovanja Policije s ključnimi deležniki v lokalni skupnosti (V5-2316), ki ga sofinancirata ARIS in Ministrstvo za zdravje RS. Cilji projekta se v prvi fazi nanašajo na pregled literature in dobrih praks s področja na dokazih temelječe učinkovite preventive iz tujine in Slovenije za področje preventivnega dela Policije v lokalnem in šolskem okolju, s poudarkom na preventivi pred uporabo psihoaktivnih snovi. Sledi analiza stanja preventivnih praks na področju uporabe psihoaktivnih snovi v slovenskem lokalnem in šolskem okolju ter izvedba kvalitativne raziskave med policisti, ki izvajajo tovrstne preventivne dejavnosti. V naslednjih fazah bomo sledili cilju priprave izobraževalnega modula s področja preventive pred uporabo psihoaktivnih snovi za policiste in policistke ter pilotne izvedbe modula v dveh izbranih lokalnih skupnostih. Zadnja dva cilja sta izvedba posveta o vključevanju policistov v preventivno delo v lokalni skupnosti z različnimi deležniki ter priprava predloga vključevanja in sodelovanja Policije in drugih ključnih deležnikov na področju izvajanja preventivnih dejavnosti v lokalni skupnosti.

Ključne besede: preventivne dejavnosti, policisti, lokalna skupnost, šolsko okolje, izobraževanje, usposabljanje, psihoaktivne snovi

Prispevek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta Krepitev strokovnega znanja in veščin policistov in policistk na področju izvajanja preventivnih aktivnosti v lokalnem in šolskem okolju, s poudarkom na preventivi pred uporabo psihoaktivnih snovi ter vzpostavljanje in krepitev sodelovanja Policije s ključnimi deležniki v lokalni skupnosti (V5-2316), ki ga sofinancirata ARIS in Ministrstvo za zdravje RS.

Odnosi in legitimnost v Zavodu za prestajanje kazni zapora Ig

ZALA OSTERC, ROK HACIN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

zala.osterc@student.um.si, rok.hacin@um.si

Prisotnost legitimnosti in kakovostnih odnosov med zaporskimi delavci in zaprtimi osebami je pomembno za prostovoljno podrejanje zaporskim pravilom slednjih ter za ohranjanje reda v zaporih. V študiji se osredotočamo na dinamiko odnosov in zaznavo legitimnosti zaporskih delavcev pri obsojenkah v Zavodu za prestajanje kazni zapora Ig. V študiji je sodelovalo 13 obsojenk, s katerimi so bili v aprilu 2023 opravljeni polstrukturirani intervjuji. Analiza intervjujev je pokazala, da odnosi med zaporskimi akterji predstavljajo temelj uspešnega delovanja zapora. Dinamičnost in dualnost odnosov med zaporskimi delavci in obsojenkami pa hkrati predstavljata strukturni konflikt, ki ga žene neenakovreden položaj zaporskih akterjev, tj. zaporskih delavcev in obsojenk. Kakovostni odnosi vodijo do razvoja zaupanja pri obsojenkah v avtoriteto zaporskih delavcev, kar predstavlja temelj legitimnosti njihovega položaja kot nosilcev moči v zaporu.

Ključne besede: odnosi, legitimnost, obsojenke, zapor, Slovenija

Analiza potrebe po vzpostavitvi varne hiše za starejše žrtve nasilja v Pomurju

TEJA PRIMC, BRANKO LOBNIKAR

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.
teja.primc@um.si, branko.lobnikar@um.si

Slovenija se, tako kot preostala Evropa in svet, sooča s pomembnimi demografskimi spremembami, ki jih zaznamuje hitro starajoče se prebivalstvo. Med izzivi starajoče se družbe so tudi nasilje, zanemarjanje in diskriminacija starejših, tako v institucionalnem kot domačem okolju, kar nakazuje na potrebo po strategijah za učinkovito odzivanje na ta problem. Poleg multidimenzionalnih ukrepov, kot so oblikovanje politik, ozaveščanje, socialne in zdravstvene storitve, imajo pri naslavljanju nasilja nad starejšimi pomembno vlogo tudi multidisciplinarni timi, ki zagotavljajo združeno znanje različnih področij in učinkovito obravnavanje pri zlorabah starejših. Kritično vrzel pri odzivanju na nasilje nad starejšimi predstavlja odsotnost pomembnega elementa – varnih hiš, namenjenih izključno starostnikom. Obstoječe varne hiše so namenjene predvsem ženskam in otrokom, žrtvam družinskega nasilja in ne ustrezajo specifičnim potrebam starostnikov. Nekatera mesta v ZDA in Kanadi so že vzpostavila prehodne hiše ali varne hiše za starejše ženske, vendar podobnih storitev v Evropi ni. V prispevku predstavljamo preliminarne rezultate študije na vzorcu 100 strokovnjakov (43 socialnih delavcev, 51 policistov ter šest oseb s področja zdravstva in nevladnih organizacij) iz Pomurja za odzivanje na nasilje nad starejšimi. Predstavljamo tudi njihovo oceno o razširjenosti, resnosti, potrebnih ukrepih in izzivih, povezanih s to problematiko, ter njihovo mnenje o nujnosti vzpostavitve varne hiše za starejše.

Ključne besede: starostniki, nasilje, zloraba, multidisciplinarni tim, varna hiša

Dvojni umor otrok v Sežani – analiza medijskih objav

EVA PUHEK

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
eva.puhek@student.um.si

V prispevku predstavljamo analizo dvojnega umora otrok v Sežani iz leta 2009, za katerega je bila obsojena mati otrok. Starša sta imela deljeno skrbništvo, zato sta otroka vikende preživljala pri materi. Na dan smrti sta bila otroka pozno zvečer najdena zadavljena v postelji. Preiskava je pokazala, da v stanovanje ni bilo vlomljeno, prav tako ni bilo mogoče dokazati prisotnosti tretje osebe in motiva. Vsi indici so nakazovali, da je umor štiriletnega dečka in dveletne deklice izvedla mati. Primer t. i. indicialne obsodbe je s preiskovalnega vidika nakazoval še na napake zdravstvenega sistema, izvedenstva in centra za socialno delo. Takratne medijske objave so primer predstavljale senzacionalistično, kar je prispevalo k nastanku različnih stereotipov glede materinega psihičnega stanja in predhodnega ukrepanja centra za socialno delo. V prispevku predstavljamo analizo, v katero smo zajeli 108 medijskih objav, ki so bile v časovnem obdobju 2009–2010 objavljene v časopisih Delo in Dnevnik ter na spletnih portalih 24 ur in Žurnal. Analiza je pokazala številne terminološke in vsebinske napake slovenskih poročevalcev.

Ključne besede: umori, žrtve otroci, stereotipi, medijske objave, senzacionalistično poročanje

Subverzivno ogrožanje nacionalne varnosti in ustavne ureditve: problem kazenskopravne neopredeljenosti propagandnih metod s pomembnejšimi nacionalnovarnostnimi implikacijami

JURE PUPPIS

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.
jure.puppis@student.um.si

V minulem obdobju koronavirusne epidemije ter med vojno v Ukrajini smo bili priča številnim bizarnim neresnicam, ki jih lahko karakteriziramo kot dezinformacije. Le-te pogosto niso same sebi namen, temveč so proizvedene naklepno in namerno v funkciji doseganja točno določenih učinkov, ki pa imajo za družbo in njeno varnost (lahko) usodne posledice. Te smo za časa covid-19 lahko opazili v mobilizaciji radikaliziranih posameznikov in skupin ter njihovi posledični moteči dejavnosti. Avtor v prispevku predstavi proces subverzije, kot ga opisuje Tomas Schuman, izhajajoč iz Umetnosti vojne Sun Tsuja, ter navede nekaj primerov iz novejše zgodovine. Izpostavi tudi aktualno problematiko neopredeljenosti subverzivnih propagandnih metod v kazenskem pravu, v luči postulatov sodobne demokratične družbe in »prastrahu« pred tovrstnimi opredelitvami v avtoritarnih režimih. Avtor izpostavi dolgoročnost in nizko intenzivnost subverzivnega procesa ter opozori na njegove usodne longitudinalne učinke, če se proces ustrezno ne obravnava. Sviri pred zmotnim obravnavanjem njegovih pojavov kot nepovezanih, naključnih oz. ločenih od celote. Na koncu prispevka so poleg ukrepov družbene odpornosti izpostavljene predvsem kazenskopravne rešitve, ki bi, v okviru ustavnih in demokratičnih norm, omejevale in zatirale škodljivo subverzivno propagandno aktivnost in njene škodljive družbene posledice.

Ključne besede: subverzija, dezinformacija, nacionalna varnost, ustavna ureditev, kazenske sankcije

Zarotniška ideacija: predstavitev ključnih izsledkov večnivojske metaanalize iz ZDA

JURE PUPPIS

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
jure.puppis@student.um.si

Leta 2023 je bila v ameriški psihološki strokovni reviji *Psychological Bulletin* objavljena obsežna večnivojska metaanaliza z naslovom »The Conspiratorial Mind: A Meta-Analytic Review of Motivational and Personological Correlates«, katere avtorji so Bowes, Costello in Tasimi. Raziskava temelji predvsem na ameriških raziskovalnih delih, ki vsebujejo 170 študij, 257 vzorcev, 52 spremenljivk, 1.429 velikosti učinkov in 158.473 udeležencev. Cilj študije je pojasnitev motivacijskih in personoloških korelacij z zarotniško ideacijo ter ugotovitev njihovih moči, stopnje pomembnih razlik med konstrukti ter pojasnitev moderatorjev, ki prispevajo k razlikam v meritvah. Študija je bila izvedena v luči porasta teorij zarot med epidemijo covid-19, z namenom doseganja poenotenga popisa zarotniške ideacije. Študija predstavlja koristen vir tudi za slovensko varnostno, obrambno, zdravstveno in na splošno družboslovno stroko. Avtor v prispevku povzame bistvene ugotovitve študije ter predlaga njihovo uporabo pri snovanju ustreznih preventivnih pristopov.

Ključne besede: zarotniška ideacija, teorije zarot, metaanaliza, personološki dejavniki, motivacijski dejavniki

Paradoks zasebnosti pri neinvazivnem prenatalnem testiranju (NIPT)

NEJC ROKAVEC, SIMON VRHOVEC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
nejc.rokavec1@student.um.si, simon.vrhovec@um.si

Odrekanje zasebnosti je marsikdaj pogoj za opravljanje storitev. Posamezniki so se tako pripravljene odreči delu zasebnosti, čeprav jim je le-ta pomembna, čemur pravimo paradoks zasebnosti. Ko pride do vprašanja zdravja nas oz. naših otrok, je marsikdo pripravljen prestopiti tudi mejo, do katere bi bil sicer pripravljen deliti svoje podatke. Neinvazivno prenatalno testiranje (NIPT) vključuje deljenje genetskega zapisa matere izvajajočim organizacijam ter predstavlja alternativo drugim prenatalnim testom, za katerega se odloča opazen del nosečnic. Cilj tega prispevka je ugotoviti, kateri dejavniki so povezani s sprejemanjem NIPT. Med nosečnicami in mamami, katerih zadnja nosečnost je potekala v zadnjih treh letih, ter njihovimi partnerji smo izvedli anketo ($N = 104$), s katero smo preučevali, ali so skrb za zasebnost, zaznana resnost genetskih stanj, zaznana verjetnost genetskih stanj, strah pred genetskimi stanji, učinkovitost NIPT, stroški izvedbe NIPT, samoučinkovitost izvedbe NIPT, subjektivna norma, stališče do izvedbe NIPT, preprostost izvedbe NIPT ter zaznana uporabnost NIPT povezani z namero za izvedbo NIPT. V prispevku podajamo ključne ugotovitve raziskave ter smernice za izvedbo izobraževanj na tem področju.

Ključne besede: zasebnost, kibernetika, varnost, informacijska varnost, osebni podatki

Prispevek je nastal v okviru projekta Zelen in odporen prehod za varno in uspešno družbo. Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije, in Evropska unija – NextGenerationEU.

Specifika obravnave zasvojenih v zaporih

HELENA SKARLOVNIK CASAR,¹ BARBARA TERNIK²

¹ Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Zavod za prestajanje kazni zapora Maribor, Maribor, Slovenija
helena.skarlovnik-casar@gov.si

² Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Zavod za prestajanje kazni zapora Maribor, odprti oddelek Rogoza, Rogoza, Slovenija
barbara.ternik@gov.si

Zloraba in zasvojenost s psihoaktivnimi substancami sta pomemben dejavnik tveganja za izvrševanje in ponavljanje kaznivih dejanj – zloraba alkohola je pogosto povezana z agresivnim vedenjem, družinskim in s spolnim nasiljem ter s povzročanjem prometnih nesreč (tudi s smrtnim izidom), zloraba drog pa predvsem s premoženjskimi delikti. Pogosto je pri zasvojenih prisotna še komorbidnost, osebnostne motnje ali druge težave v duševnem zdravju, pri čemer so lahko bile te prisotne že pred zlorabo substanc ali so nastopile kot posledica te. Zato tej problematiki v zaporih namenjamo posebno pozornost v smislu posebnih obravnav zasvojenih, vendar se delo strokovnih delavcev na tem področju bistveno razlikuje od dela v zdravljenju namenjenih ustanovah, saj zapor primarno ni namenjen terapevtskemu zdravljenju, poleg tega so psihoaktivne substance v zaporih žal dostopne, kar pa ne onemogoča le iskrenega terapevtskega odnosa z zaprto osebo, temveč predstavlja tveganje za pojav ali napredovanje zasvojenosti, zdrsa, recidiva, seveda pa predstavlja tudi varnostno tveganje. Predvsem zaradi trajanja zaporne kazni obstajajo razlike v delu tudi med zaporji. V prispevku bodo predstavljene specifične značilnosti in potrebe obravnavane populacije, nameni, cilji ter seveda potek dela z njimi tako v matičnem zavodu ZPKZ Maribor kot v dislociranem Odprtem oddelku Rogoza.

Ključne besede: psihoaktivne substance, zasvojenost, kazniva dejanja, zapor, delo z zasvojenimi

(Ne)varnost na upravnih enotah v Sloveniji – preliminarne ugotovitve

BOŠTJAN SLAK,¹ TAJA REDNAK,² MIHA DVOJMOC,¹ BOJAN TIČAR,¹

VANJA IDA ERČULJ¹

¹ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
bostjan.slak@um.si, miha.dvojmoc@um.si, bojan.ticar@um.si, vanja.erculj@um.si

² Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija
rednak.taja@gmail.com

Upravne enote so točke, kjer prihaja do odločanja o upravnih zadevah iz državne pristojnosti. So območja, kjer se uveljavljajo ali odvzemajo upravnopravne pravice državljanov in izvajajo administrativni postopki z velikim vplivom na kakovost življenja posameznika. Tako so upravne enote točke velike pretočnosti obiskovalcev, ki v prostore upravne enote vstopajo z različnimi nameni in v različnih psihofizičnih stanjih, kar se odraža tudi v interakciji z zaposlenimi na upravnih enotah, katerih varnost je zaradi vsega omenjenega tudi kdaj ogrožena. Da bi raziskali obseg ogrožajočega vedenja na upravnih enotah, je bilo med decembrom 2022 in marcem 2023 izvedeno spletno anketiranje zaposlenih na upravnih enotah. Analize kažejo, da več kot polovica anketiranih meni, da se nasilje do zaposlenih na upravnih enotah povečuje. Dobra tretjina izprašanih pri sebi ni prepoznala nobenega od bolezenskih znakov, ki se pogosto povezuje kot tiste, ki izhajajo iz delovnega okolja. Spodbudno pa je, da več kot polovica anketiranih meni, da dobivajo ustrezna izobraževanja za naslavljanje nezaželenega vedenja ter da fizičnih napadov ni bilo veliko. Ker obstajajo velike razlike med posameznimi upravnimi enotami, se svetuje podrobnejša evalvacija stanja in tudi naslavljanje težav, kjer so le te prepoznane – predvsem ustrezna izboljšava prostorov z elementi fizičnega varovanja in tudi ustrezno izobraževanje upravljavcev upravnih enot.

Ključne besede: upravne enote, varnost, zaposleni, fizično varovanje, javna uprava

Elementi strategije na področju zasebnega varovanja skozi rezultate raziskave

ANDREJ SOTLAR, MIHA DVOJMOČ, MAJA MODIC, BERNARDA TOMINC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

andrej.sotlar@um.si, miha.dvojmoc@um.si, maja.modic@um.si, bernarda.tominc@um.si

Eden izmed ciljev Ciljnega raziskovalnega projekta z naslovom Ustreznost in nadaljnji razvoj sistemske ureditve zasebnega varovanja in področnega strokovnega interesnega združevanja v Republiki Sloveniji (V5-2285), ki ga v letih 2022–2024 izvaja Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, sofinancirata pa Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) in Ministrstvo za notranje zadeve RS (MNZ RS), je tudi ugotoviti, katere elemente naj bi vsebovala strategija na področju zasebnega varovanja, ki jo sicer pripravlja medresorska delovna skupina pod vodstvom MNZ RS. Anketiranje in intervjuvanje predstavnikov podjetij za zasebno varovanje, izvajalcev internega varovanja, predstavnikov naročnikov zasebnovarnostnih storitev, Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, MNZ RS, policije, Inšpektorata RS za notranje zadeve, sindikata s področja zasebnega varovanja in Urada varuha človekovih pravic je pokazalo, da naj nova strategija vsebuje najmanj naslednje vsebinske sklope: opredelitev dejavnosti zasebnega varovanja, kratko analiza stanja (število zasebnovarnostnih podjetij in zasebnovarnostnega osebja, licence, morebitni sistemski ali prakseološki problemi), interese in cilje države na področju zasebnega varovanja, sistemsko urejanje zasebnega varovanja, vlogo strokovnih interesnih združenj, javno-zasebno partnerstvo pri varovanju kritične infrastrukture, izobraževanje, usposabljanje, izpopolnjevanje in motiviranje zasebnovarnostnega osebja, nadzor nad zasebnim varovanjem – zagotavljanje zakonitosti delovanja zasebnega varovanja in varstvo pravic posameznikov in zasebnovarnostnega osebja ter spremljanje uresničevanja strategije.

Ključne besede: zasebno varovanje, elementi strategije, interesi in cilji, nadzor, sistemsko urejanje

Prispevek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta Ustreznost in nadaljnji razvoj sistemske ureditve zasebnega varovanja in področnega strokovnega interesnega združevanja v Republiki Sloveniji (V5-2285), ki ga sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za notranje zadeve RS.

Zasebno varovanje v Sloveniji v prihodnje – končni rezultati raziskave

ANDREJ SOTLAR, MIHA DVOJMOČ, BERNARDA TOMINC, MAJA MODIC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
andrej.sotlar@um.si, miha.dvojmoc@um.si, bernarda.tominc@um.si, maja.modic@um.si

V prispevku predstavljamo glavne ugotovitve Ciljnega raziskovalnega projekta z naslovom Ustreznost in nadaljnji razvoj sistemske ureditve zasebnega varovanja in področnega strokovnega interesnega združevanja v Republiki Sloveniji (V5-2285), ki ga v letih 2022–2024 izvaja Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru, sofinancirata pa Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS) in Ministrstvo za notranje zadeve RS (MNZ RS). Ugotovitve se nanašajo na prednosti in slabosti obstoječe regulative s poudarkom na pristojnostih, pogojih za opravljanje in prenehanje opravljanja zasebnega varovanja, strokovnem usposabljanju, dolžnostih in ukrepih varnostnikov ter presoji njihove zakonitosti in strokovnosti, obveznem organiziranju varovanja in ureditvi strokovnega interesnega združevanja. Identificirana so srednjeročna in dolgoročna tveganja na področju zasebnega varovanja, ključni elementi strategije nadaljnjega razvoja zasebnega varovanja v Sloveniji s poudarkom na ravnovesju javnega interesa, svobodne podjetniške pobude in zagotavljanja kakovostnega varnostnega osebja. Oblikovan je predlog možnih posodobitev normativne ureditve zasebnega varovanja. Ugotovitve izhajajo iz rezultatov anketiranja in intervjuvanja predstavnikov podjetij za zasebno varovanje, izvajalcev internega varovanja, predstavnikov naročnikov zasebnovarnostnih storitev, Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, MNZ RS, policije, Inšpektorata RS za notranje zadeve, sindikata s področja zasebnega varovanja in Urada varuha človekovih pravic ter iz ugotovitev fokusne skupine strokovnjakov s širšega področja varovanja.

Ključne besede: zasebno varovanje, razvoj, strategija, normativna ureditev, CRP

Prispevek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta Ustreznost in nadaljnji razvoj sistemske ureditve zasebnega varovanja in področnega strokovnega interesnega združevanja v Republiki Sloveniji (V5-2285), ki ga sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za notranje zadeve RS.

Strategija omejevanja prometnih prekrškov in prometnih nesreč dostavljavcev Wolta

MARIJA STAKHOVSKAJA, LAURA LAVRIČ, NEŽA VALENTINČIČ, TEJA SAJOVIC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

marija.stakhovskaja@student.um.si, laura.lavric@student.um.si, neza.valenticic@student.um.si,

teja.sajovic@student.um.si

V zadnjih letih smo priča hitremu porastu priljubljenosti storitev dostave hrane. Posledice tega se kažejo v obremenitvi prometa, kar pripomore do več nesreč in prekrškov cestnoprometnih predpisov. Namen našega raziskovanja je preučevanje vzrokov za prometne prekrške in prometne nesreče, ki jih povzročijo dostavljavci platforme Wolt. Empirično raziskovanje je osredotočeno na center Ljubljane, toda povezanost narave platformnega dela in problematika prometnih prekrškov velja tudi za druga in širša območja. Naš cilj je oceniti dejavnike, ki prispevajo k obravnavani tematiki, ter podati učinkovito strategijo omejevanja prometnih prekrškov, kaznivih dejanj in nesreč dostavljavcev Wolta, katere implementacija bi zmanjšala obseg obravnavanega problema. Dejansko stanje vožnje dostavljavcev Wolta v prometu je bilo raziskano s terenskim opazovanjem. Ugotovljeno je bilo, da nekateri dostavljavci na (motornih) kolesih redko nosijo priporočljivo čelado, vozijo po conih za pešce, po napačni strani ceste/poti in med vožnjo uporabljajo mobilni telefon. Nekaj voznikov je prevozilo tudi rdečo luč. Izvedeno je bilo tudi anketiranje javnosti glede izkušenj z dostavljavci Wolta v prometu ter anketiranje dostavljavcev o organizaciji platformnega dela. Glede na ugotovitve menimo, da je ključna težava slabo definiran položaj dostavljavcev oziroma položaj platformnih delavcev na splošno. Nova opredelitev delovnega razmerja, sklenitev kolektivne pogodbe in usposabljanje voznikov bi pripomoglo k bolj varni in odgovorni vožnji.

Ključne besede: Wolt, dostavljavci, platformno delo, prometni prekrški, prometne nesreče

Problematika v Zavodu za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje

STANISLAV STRAJNAR, KATJA GUNDELJ

Zavod za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora Celje, Celje, Slovenija
stanislav.strajnar@govi.si, katja.gundelj@gov.si

Dnevi varstvoslovja so po najinem mnenju namenjeni izmenjavi mnenj, mišljenj in predlogov, kako, na kakšen način oziroma kdaj izboljšati sistem našega dela. Ker je statističnih podatkov že na pretek v takšni in drugačni obliki, ki jih pripravljajo strokovnjaki različnih področij, se najin prispevek nanaša na vse zavode za prestajanje kazni pripora in kazni zapora v Sloveniji, podrobno pa bova izpostavila stanje v ZPMZKZ Celje, kjer sva zaposlena. Poudarila bova področja, kjer je po najinem mnenju največ težav, za katere pa bova poskušala podati tudi rešitve. Predstavila bova problematiko, ki se ne nanaša le na slovenske zapore, ampak tudi na azilne domove in prebivalce Slovenije, ki živijo na obmejnih področjih. Slovenija je postala tranzitna država za nezakonite migrante Bližnjega vzhoda in afriških držav. Pri prehodu državne meje jim pomagajo posamezniki in organizirane združbe. Gre za kaznivo dejanje po 308. členu KZ-1, prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države. Zaradi teh posameznikov in organiziranih združb se je število zaprtih oseb v zaporih zelo povečalo. Pravosodni policisti smo preobremenjeni, imamo pa tudi velike težave s komunikacijo, saj velika večina zaprtih oseb, ki se ukvarjajo z nedovoljenim prehajanjem meje, ne razume nobenega tujega jezika. Težave s komunikacijo niso samo pri pravilih, temveč tudi v vsakdanjem delovnem procesu.

Ključne besede: pravosodni policisti, zaporniki, ZPMZKZ Celje, komunikacija, preobremenjenost

Javnomnenjske raziskave o policiji in varnosti v Republiki Sloveniji

STAŠ SVETEK, JERNEJ ŠVAB

Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija
stas.svetek@gov.si, jernej.svab@gov.si

Prva analiza javnomnenjskih raziskav o policiji in varnosti v Republiki Sloveniji je bila pripravljena aprila 2022. V decembru 2023 je bil analiza razširjena s časovnimi vrstami razpoložljivih podatkov iz prvotne analize in nato posodobljena v marcu 2024, ko so bili vključeni še podatki iz raziskave Slovensko javno mnenje in portala Freedom House. Namen analize je pregled raziskav javnega mnenja o zadovoljstvu z delom policije in občutkom varnosti v Republiki Sloveniji, na podlagi longitudinalne študije javnega mnenja o policiji v obdobju od leta 2012 naprej. Analiza ni namenjena ocenjevanju policijskega dela niti varnostnih razmer, saj zgolj javno mnenje ne more biti zadosten metodološki okvir za takšno oceno. Na spremembe javnega mnenja lahko bistveno vplivajo številni zunanji dejavniki, kot so: aktualno politično stanje, ekonomske, socialne in družbene razmere, zaznamovane s spominom na nedavno epidemijo covida-19, nestabilno mednarodno okolje zaradi številnih vojn in konfliktov, kakor tudi soočanje prebivalcev z draginjo in inflacijo. Na navedene dejavnike policija ni imela vpliva, so pa nedvomno prispevali k rezultatom anket. Analiza kaže na podobno gibanje različnih meritev javnega mnenja o policiji in občutku varnosti v Sloveniji. Po občutnem padcu zaupanja javnosti v času epidemije covida-19 se kaže postopen porast zaupanja na nekdanjo raven.

Ključne besede: javnomnenjske raziskave, zaupanje v policijo, občutek varnosti, mednarodne primerjave, longitudinalna študija

Razvoj modela forenzičnega psihiatričnega sistema za mladoletnike v Sloveniji

VESNA ŠVAB,^{1,2} NUŠA CRNKOVIČ,² BRANKO LOBNIKAR³

¹ Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, Ljubljana, Slovenija
vesna.svab@mf.uni-lj.si

² Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ljubljana, Slovenija
nusa.crnkovic@nijz.si

³ Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
branko.lobnikar@um.si

Svetovni trendi v forenzični psihiatriji za mladoletnike kažejo na deinstitucionalizacijo, ki spodbuja prehod od starih, rigidnih modelov k odprtim in fleksibilnim pristopom. V Sloveniji pa se še vedno opira na zastarele prakse iz 50-ih let prejšnjega stoletja. Glede na to, da mladoletni prestopniki pogosto izhajajo iz kompleksnih okoliščin, vključno z zlorabami psihoaktivnih substanc in travmatičnimi izkušnjami, je prilagojena obravnava ključna. V odziv na te izzive je bil zasnovan ciljni raziskovalni projekt »Predlog modela forenzičnega psihiatričnega sistema za mladoletnike v Sloveniji«, ki poteka pod okriljem Nacionalnega inštituta za javno zdravje in Fakultete za varnostne vede. Projekt si prizadeva razviti celovit, prilagojen sistem, ki bo mladoletnikom omogočil učinkovitejšo reintegracijo v družbo. Cilji projekta vključujejo pregled obstoječih modelov v Sloveniji in Evropi, analizo relevantnih pravnih aktov, oceno dobrih praks iz tujine, posvete z deležniki in razvoj ter evalvacijo novega modela. Končni cilj je priprava in predstavitev predloga pristojnim organom. Z uspešno implementacijo projekta naj bi Slovenija prešla na sodobnejši, bolj human in pravičen sistem, ki bo odseval sodobne družbene vrednote in znanstvene uvide.

Ključne besede: forenzična psihiatrija, mladoletniki, duševno zdravje, mladi prestopniki, model forenzične obravnave, Slovenija

Prispevek je nastal v okviru Ciljnega raziskovalnega projekta Predlog modela forenzičnega psihiatričnega sistema za mladoletnike v Sloveniji (V3-2312), ki ga sofinancirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo za zdravje RS.

Pregled organizacije občinskih in medobčinskih varnostnih organov v Republiki Sloveniji

BOJAN TIČAR, TINE MESARIČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
bojan.ticar@um.si, tine.mesaric@student.um.si

Pregled organizacije občinskih in medobčinskih varnostnih organov v Republiki Sloveniji je bil opravljen, ker ne obstaja javno dostopen seznam, ki bi celostno popisal in obravnaval vse občinske varnostne organe. Popis redarskih služb smo izvedli s pregledom spletnih strani vseh slovenskih občin (212), kjer smo iskali objavljene odloke o ustanovitvah redarskih in inšpekcijskih organov ter informacije o tem, katera občina pripada kateri redarski službi. Po pregledu smo najprej identificirali 43 redarskih služb, ki pokrivajo vseh 212 slovenskih občin. V nadaljnji raziskavi se je izkazalo, da ena skupina občin nima redarske službe, končno število redarskih služb je torej 42 in pokrivajo 207 občin. V nadaljevanju raziskave smo se odločili zbrati letna poročila redarskih služb za leto 2022. Do poročil smo dostopali preko spletnih strani občin. Za poročila, ki niso dostopna preko spleta, smo se po prošnji elektronski pošti in telefonu obrnili neposredno na redarske in inšpekcijske službe. Od 42 redarskih služb smo v popolnosti uspeli zbrati poročila za 34 služb. V dveh redarskih službah letnih poročil ne vodijo, v dveh primerih ni poročila za eno članico medobčinskega redarstva, v treh primerih pa nam poročila ni uspelo dobiti zaradi nepripravljenosti na sodelovanje.

Ključne besede: lokalna varnost, občinsko redarstvo, medobčinsko redarstvo, javna uprava, upravno pravo

Uporabnost reagentov Indandion in DFO pri izzivanju sledi papilarnih linij

MATEJ TRAPEČAR

Generalna policijska uprava, Nacionalni forenzični laboratorij, Ljubljana, Slovenija
matej.trapecar@policija.si

Z metodo za izzivanje sledi papilarnih linij z reagentom Indandion se je ugotavljala uporabnost metode za preiskovanje poroznih in pol poroznih barvnih papirnatih površin. Opravljena je bila primerjava rezultatov sledi, izzvanih z reagentom DFO, ki je v Nacionalnem forenzičnem laboratoriju že akreditirana metoda. Za izzivanje sledi papilarnih linij smo uporabili bel papir, bel potiskan papir, papirnato brisačo, rjavi karton, barvno revijo, časopisni papir, embalaže za čaj, embalažne škatlice za cigarete in povoščen karton. Pred postopkom so izvedenci na predmetih povzročili sledi, kjer sta bila čas odtiskovanja in moč pritiska približno enaka. Tako pripravljene vzorci so bili shranjeni v temnem prostoru pri sobni temperaturi za en dan, en teden in en mesec. Za postopek izzivanja je bil uporabljen Indandion v kontroliranih pogojih (komora NIN-DFO) in nekontroliranih pogojih. Za primerjavo rezultatov izzvanih sledi z Indandionom smo hkrati izvajali tudi izzivanje z DFO. Po končanih postopkih izzivanja in ovrednotenju sledi smo ugotovili, da je bilo 50 % več sledi izzvanih z Indandionom kot DFO. Tudi kakovost in uporabnost sledi sta bili z Indandionom boljši. Ugotovili smo, da je metoda Indandion (Zn) primerna za izzivanje na (pol)poroznih površinah. Na podlagi rezultatov se bo metoda v prihodnje implementirala v forenzične daktiloskopske preiskave.

Ključne besede: forenzika, prstni odtisi, porozne površine, izzivanje sledi, Indandion

(Ne)vloga zapora pri nameščanju v zavod ali na zdravljenje brez privolitve

URŠKA TROPENAUER, KATJA VOH

Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije, Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij, Zavod za prestajanje kazni zapora Maribor, Maribor, Slovenija
urska.tropenauer@gov.si, katja.voh@gov.si

V zaporu se vse pogosteje srečujemo z zaprtimi osebami s hudimi duševnimi motnjami, ki niso zmožni razumeti pomena resnih, življenje ogrožajočih situacij, saj duševne motnje pogosto vključujejo spremenjeno kognicijo, čustva, percepcijo in vedenje; kar je v veliki večini tudi posredni vzrok, da se je oseba znašla za zapahi. Največkrat so to najhujša kazniva dejanja, storjena zoper življenje in telo. Sprejem v psihiatrično bolnišnico brez privolitve (tudi iz zapora) je v medicini najbolj kontroverzna dejanje, pri doseganju ravnovesja med spoštovanjem človekove avtonomije in odgovornostjo zdravnika pa so v pomoč evropske direktive, ki so pri nas opredeljene v Zakonu o duševnem zdravju (ZDZdr) iz leta 2008. Strokovni delavci v zaporih v takšnih skrajnih primerih sodelujemo z zavodskim psihiatrom in pristojnim centrom za socialno delo, če smo v sodelovanje »povabljeni«. Glede na poznavanje vedenja in osebnostnih značilnostih oseb z duševno motnjo in/ali z osebnostno motenimi, ki se znajdejo v zaporu, poznavanju njihovega vsakdanjega funkcioniranja in na splošno življenja v zavodu smo lahko popolnoma verodostojen sogovornik pri napovedovanju dejavnikov tveganja za ponovitveno nevarnost. Predstavljamo dva primera, v katerih sodelujemo z akterji, kot jih predvideva zakon, in se trudimo tvorno vplivati za skupno družbeno dobro, čeprav kot »zaporci« nismo pri tem nikjer posebej izzvani.

Ključne besede: zapor, duševne motnje, hospitalizacija brez privolitve, strokovni delavci, sodelovanje

Kriptografija danes in jutri: Izzivi kibernetске obrambe

MATJAŽ TRUNKELJ, BLAŽ MARKELJ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
matjaz.trunkelj@student.um.si, blaz.markelj@um.si

Zagotavljanje kibernetске varnosti organizacije na področju varovanja informacijskega premoženja pred aktivnimi in pasivnimi napadi zahteva vzpostavitev sodobnih kibernetско varovalnih mehanizmov tudi s pomočjo uporabe ustreznih kriptografskih rešitev. Digitalna transformacija družbe je pomembno vplivala na razvoj kriptografije, saj je le ta postala temelj informacijske komunikacijske varnosti s pomočjo vpeljave kriptografskih sistemov na podlagi matematičnih konceptov in njenih algoritmov ter zgoščevalnih ključev. Kriptografske rešitve z uporabo tehnik, temelječih na simetrični in asimetrični kriptografiji in zgoščevalnih funkcijah, predstavljajo dodatno raven varovanja in zaščite informacij pred kibernetскими varnostnimi tveganji. Razvrščanje, vrednotenje in prepoznavanje kibernetских varnostnih tveganj predstavlja prioriteto nalogo organizacij na področju vpeljave kibernetских protiukrepov varovanja informacij na področju zaščite podatkov z ustreznimi tehnikami uporabe šifrirnih algoritmov. Varnostne grožnje z uporabo kvantnih računalnikov resno ogrožajo sodobne šifrirne sisteme, saj lahko z razbitjem obstoječih šifrirnih algoritmov lahko posnamejo ali pa spremenijo identiteto druge naprave, kar bi lahko s pridom izkoristili zlonamerni akterji pri izpopolnjevanju svojih ofenzivnih kibernetских zmogljivosti. Razvoj na področju postkvantne kriptografije se zato osredotoča na razvoj ustreznih kriptografskih metod, ki bodo odporne na napade s pomočjo kvantnih računalnikov ter bodo omogočale varne šifrirne pristope za ustrezno varovanje podatkov organizacij.

Ključne besede: kibernetска varnost, kvantni računalnik, šifriranje, tveganja, podatki

Pregled viktimizacijskih študij po svetu

NATALIJA ŽARN, GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
natalija.zarn1@um.si, gorazd.mesko@um.si

Namen prispevka je predstaviti izbrane viktimizacijske študije, ki jih države v okviru statističnih uradov ali raziskovalci na kriminoloških inštitutih izvajajo po svetu. Viktimizacijske študije se osredotočajo na razumevanje vpliva viktimizacije na posameznika, družbo in širše družbene sisteme. Viktimizacijske študije preučujejo izkušnje posameznikov, ki so žrtve različnih oblik nasilja, zlorab, kriminalitete in drugih škodljivih dogodkov. Za podrobnejšo predstavitev smo si izbrali viktimizacijske študije, ki jih izvajajo ali so jih izvajali v Avstraliji (Australian Bureau of Statistics (ABS) – Crime Victimization), Evropi (Evropska družboslovna raziskava ali European Social Survey (ESS) in Crime, Safety and Victims' Rights – Fundamental Rights Survey), Kanadi (General Social Survey – Victimization (GSS)), Veliki Britaniji (Crime Survey for England and Wales (CSEW), prej znana kot British Crime Survey (BCS)), Združenih državah Amerike (National Crime Victimization Survey (NCVS)) in International Crime Victimization Survey (ICVS) ali Mednarodna anketa o viktimizaciji, ki se izvaja po vsem svetu od leta 1989. Zbiranje podatkov za viktimizacijske študije se izvaja po telefonu ali v živo. Glavni cilji viktimizacijskih študij so: razumevanje pojava viktimizacije, preučevanje vzrokov in dejavnikov tveganja za nastanek viktimizacije, analiza posledic viktimizacije, izdelava učinkovitih preventivnih strategij, izboljšanje podpornih storitev za žrtve, spremljanje trendov viktimizacije in informiranje javnosti.

Ključne besede: viktimizacija, viktimizacijska študija, žrtev, zbiranje podatkov, svet

Prispevek je rezultat dela v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – Primerjava ruralnih in urbanih okolij (P5-0397), ki jo financira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS).

25. DNEVI VARSTVOSLOVJA, PORTOROŽ, 12. IN 13. JUNIJ 2024: ZBORNİK POVZETKOV

MAJA MODIC, IGOR AREH, BENJAMIN FLANDER,
TINKARA PAVŠIČ MREVLJE, ANDREJ SOTLAR (UR.)

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
maja.modic@um.si, igor.areh@um.si, benjamin.flander@um.si, tinakara.pavsic@um.si,
andrej.sotlar@um.si

Prispevki 25. konference Dnevi varstvoslovja prinašajo strokovni in znanstveni premislek o načinih in virih za zagotavljanje varnosti sodobne družbe. V zborniku so zbrani napovedniki šestih okroglih miz in sedeminpetdesetih povzetkov, v katerih se avtorji lotevajo tematik informacijske varnosti, državnega, zasebnega in lokalnega vidika zagotavljanja notranje varnosti, proučevanja in preprečevanja različnih oblik nasilja, preiskovanja kaznivih dejanj, kriminologije, penologije in drugih aktualnih varnostnih izzivov sodobne družbe.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.5.2024](https://doi.org/10.18690/um.fvv.5.2024)

ISBN
978-961-286-868-0

Ključne besede:

Dnevi varstvoslovja,
varstvoslovje,
varnost,
policijska dejavnost,
kriminologija,
kriminalistika,
informacijska varnost,
penologija



Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.5.2024](https://doi.org/10.18690/um.fvv.5.2024)

ISBN
978-961-286-868-0

Keywords:

Days of criminal justice and security,
criminal justice and security,
security,
policing,
criminology,
criminalistics,
information security,
penology

25TH DAYS OF CRIMINAL JUSTICE AND SECURITY, PORTOROŽ, 12TH & 13TH OF JUNE 2024: BOOK OF ABSTRACTS

MAJA MODIC, IGOR AREH, BENJAMIN FLANDER,
TINKARA PAVŠIČ MREVLJE, ANDREJ SOTLAR (EDS.)

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
maja.modic@um.si, igor.areh@um.si, benjamin.flander@um.si, tinakara.pavsic@um.si,
andrej.sotlar@um.si

Contributions of the 25th Conference Days of Criminal Justice and Security offer professional and scientific reflections on the methods and resources for ensuring the security of modern society. The proceedings include summaries of six roundtables and fifty-seven abstracts, in which the authors address topics such as information security, national, private, and local aspects of ensuring internal security, the study and prevention of various forms of violence, criminal investigations, criminology, penology, and other current security challenges faced by modern society.



University of Maribor Press

Diamantni pokrovitelj konference

INGRAM MICRO[®]

Srebrni pokrovitelj konference

 **AKTIVA**
varovanje

Bronasti pokrovitelj konference

 **Lekarna**
Ljubljana



Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede